

DIALOGAS

2013 m. kovo 7 d.

ISSN 1392-1916

Nr. 10 (1029). Kaina 3,70 Lt

NEPRIKLAUSOMAS SAVAITRAŠTIS

Dvidešimt antrieji leidybos metai

Nėra norinčiųjų vadovauti NEC

Brandos egzaminų sesija nenumaldomai artėja, o egzaminus organizuojanti institucija neturi pagrindinio vadovo.

NAUJIENOS

2 p.

Kam reikia privalomų tikybės pamokų?

Lietuvos valdančiosios daugumos atstovai pateikia vis keistesnių šalies švietimą „tobulinančių“ siūlymų. Šviežiausias – mokyklose įvesti privalomas tikybės pamokas.

AKTUALU

3 p.

J.Baranova: Arvydo Šliogerio sugrįžimo metafizika

IŠ KITO KRANTO

5 p.

V.Paulauskas: kas įmins šamaniško burtazodžio prasmę?

Jau daugiau nei dešimtmetį Lietuvos Prezidentai savo metiniuose pranešimuose teigia – būtinos struktūrinės reformos. Maža to, apie struktūrinių reformų būtinumą kalba ir visos ES vadovai.

Ką reiškia tos „struktūrinės reformos“?

POŽIŪRIS

6 p.

MRU: Edukologijos institutas rengia naujos kartos pedagogus ir kitus švietimo darbuotojus

8–9 p.

R.Tamošaitis: kas neskaito knygos – tas beveik gyvulys

Literatūrologo įžvalgos – atsakymas lietuvių kalbos ir literatūros įskaitai besirengiančiam mokiniui.

11 p.

Gabrielės Tervidytės nuotr.

Bendras egzaminas: skirtinguose centruose, su skirtingomis vertinimo instrukcijomis

Politiniu sprendimu sulygotos lengvatinės sąlygos tautinių mažumų mokyklų abiturientams, laikysiantiems šiemet lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminą, dar neseniai planuotą kaip bendrą su lietuviškų mokyklų abiturientais, sukėlė ne tik pasipiktinimą dėl diskriminacijos, bet ir nemenkų klausimų dėl egzamino bei jo darbų vertinimo organizavimo.

Viena iš pagrindinių egzaminų darbų vertinimo objektyvumo prielaidų yra vertinamo darbo anonimiškumas, t. y. užtikrinimas, kad vertintojui nedarytų įtakos žinojimas, kas yra jo vertinamų darbų autoriai.

Šių (2013) metų lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino (LKLBE) darbus numatoma vertinti naudojant skirtingus vertinimo kriterijus skirtingoms kandidatų grupėms.

- Ar tai reiškia, kad darbai vertinimui bus sugrupuoti ir juos vertins skirtingos vertintojų grupės?
- Kokiu principu tos vertintojų grupės bus sudarytos ir kokios priemonės užtikrins galimybę palyginti egzamino rezultatus?
- Kaip darbai vertinimui bus grupuojami: gal šios skirtingos kandidatų grupės jau ir egzaminą laikys skirtingose auditorijose?

Šiuos klausimus „Dialogas“ pateikė Nacionaliniam egzaminų centrui (NEC).

Nukelta į 3 p. ▶

Kokia švietimo sistema yra ideali?

Visuotinai priimtino recepto, kaip sukurti idealią švietimo sistemą, kol kas nerasta. Tačiau bandymai tai padaryti tęsiasi.

Naujausias pasaulio švietimo sistemas analizuojantis ir jas „reitinguojantis“ tyrimas mums siunčia kelias labai svarbias žinias.

Tyrimai apima vis plačiau

Švietimo sistemos kokybę lemia daugybė veiksnių, pradedant investuojamomis lėšomis, mokytojų rengimu ir baigiant šalies kultūra. Būtent todėl tebebandoma rasti receptą, kuris ne tik nurodytų, kaip sukurti idealią švietimo sistemą, bet ir būtų visiems priimtinas. Tokie ieškojimai turi prasmės – tarptautiniai tyrimai ir analizės leidžia pasimokyti iš gerosios kitų valstybių patirties, paneigti kai kuriuos plačiai paplitusius mitus ir pažymėti judėjimą pirmyn nurodančius kelrodžius.

Šviežiausias bandymas diagnozuoti

geriausias pasaulyje švietimo sistemas – vieno iš švietimo paslaugų rinkos lyderių „Pearson Education“ užsakytas ir autoritetingos tyrimų kompanijos „Economist Intelligence Unit“ (EIU) atliktas 40-ies labiausiai išsivysčiusių valstybių švietimo sistemų tyrimas. Jį atlikdami ekspertai analizavo ne tik tarptautiniu mastu vykdytus mokinių pasiekimų tyrimus, pavyzdžiui, PISA, bet ir socialinius-ekonominius valstybių rodiklius, įskaitant turtingumą, nelygybę, bedarbių skaičių ir nusikalstamumo lygį. Tyrėjai rėmėsi ir išsamiais interviu su švietimo srities ekspertais.

Nukelta į 4 p. ▶

Nėra norinčiųjų vadovauti NEC

Vadovaudamasi Konkurso valstybinių ir savivaldybių švietimo įstatų (išskyrus aukštąsias mokyklas) vadovų pareigoms eiti tvarkos aprašu, Švietimo ir mokslo ministerija jau senokai yra paskelbusi konkursą Nacionalinio egzaminų centro (NEC) direktoriaus pareigoms eiti.

Kvalifikaciniai reikalavimai pretendents nėra sudėtingi, tačiau ir jų neatitiko kandidatė iš Ignalinos.

Tačiau konkursas vis tiek būtų įvykęs, jei antrasis pretendentas, likęs dviem dienoms iki atrankos posėdžio (šis turėjo įvykti vasario 27 d.), nebūtų persigalvojęs ir atsiėmęs savo kandidatūros.

Pažįstantieji šį kandidatą sako, kad jis būtų buvęs tinkamas vadovauti NEC, tačiau, ko gero, pabijojo, kad neturės naujos ministerijos valdžios palaikymo, tad savo kandidatūrą atsiėmė.

Taigi brandos egzaminų sesija nenumaldomai artėja, o egzaminus organizuojanti institucija neturi pagrindinio vadovo.

Primename, kad S.Zybartas paliko NEC direktoriaus postą 2012 m. spalį. Nuo to laiko direktoriaus pareigas laikinai eina pavaduotoja T.Blaževičienė.

Brangsta ikimokyklinis ugdymas

Vaikų darželius lankančių mažųjų kauniečių tėveliai nuo balandžio pradžios privalės daugiau nei dabar mokėti už savo atžalų lavinimą pagal ikimokyklinio ar priešmokyklinio ugdymo programas. Savivaldybės politikų valia trečdaliu didinamas pernai Kauno m. tarybos sprendimu nustatyto atlyginimo už vaikų ugdymo sąlygų tenkinimą dydis. Mokesčiai už vaikų maitinimą Kauno darželiuose kol kas nepakito. Vaikų, ugdomų pagal ikimokyklinio ugdymo programas, tėvai už kiekvieną vaiko lankytą ir nelankytą nepateisintą dieną mokės 2 Lt vietoj anksčiau mokėtų 1,50 Lt, o ugdomų pagal priešmokyklinio ugdymo programą mokės 1 Lt mokesčių (per dieną) ugdymo reikmėms ir kitoms grupės išlaidoms.

Surinktos lėšos bus skiriamos įstaigos išlaikymo reikmėms: darbuotojų darbo užmokesčiui, ugdymo, ūkinėms, higienos priemonėms, turtui įsigyti, smulkiems remonto darbams atlikti. Per mėnesį mažylio ugdymo sąlygų tenkinimo mokestis vidutiniškai sieks 42 Lt.

Gimnazija įsirengė poilsio zonas

„Šiaulių kraštas“ džiaugiasi, kad Kuršėnų Lauryno Ivinskio gimnazijoje atsirado poilsio zonos, kurių įrengimu pasirūpino pati mokyklos bendruomenė. Sumanymui įgyvendinti reikalingų pinigų gimnazijos mokiniai ir mokytojai gavo praėjusių metų pabaigoje mieste suorganizuotą renginį. Jame koncertavo mokyklos meno kolektyvai, buvo pardavinėjami moksleivių padaryti atvirukai ir žaisliukai, iškepti pyragai ir sausainiai. Mokiniai, jų tėveliai, verslininkai – visi, atėjusieji į renginį, aukėjo pinigų gimnazijos poilsio zonoms įrengti. Iš viso surinkta 3770 Lt.

Gimnazijos direktoriaus pavaduotoja, Šiaulių r. tarybos narė R.Albrikienė prieš prasidedant Tarybos posėdžiui su kepure rankoje perėjo ir per politikus – šie taip pat aukėjo gimnazijai.

Dabar gimnazijos pirmojo aukšto fojė pastatyti staliukai ir pufai, antrajame ir trečiajame – sėdmaišiai. Šiose poilsio zonose visada yra vaikų.

➤ APKLAUSA

Lito atsisakyti nenori

Mes nelabai mėgstame skaityti kokius nors potvarkius ar net įstatymus. Priežastys įvairios. Gali būti ir techninės: viena, LT dokumentai surašyti labai sunkia kalba, antra, neturime įgūdžio tokio stiliaus tekstus perprasti. Grūdinti (vyresnioji karta) esame grožine literatūra.

Tad kai Vyriausybė paskelbė, jog pritarė euro įvedimo 2015-aisiais planui, nemažai tautiečių šoko piktintis, kad valdantieji tai padarė nepasitarę su tauta, kad mes jiems dar parodysimė – referendumą surengsime.

Tokiems agitatoriams sparnelius teks nuleisti – visuotinės ES euro įvedimo taisyklės nenumato referendumų galimybes.

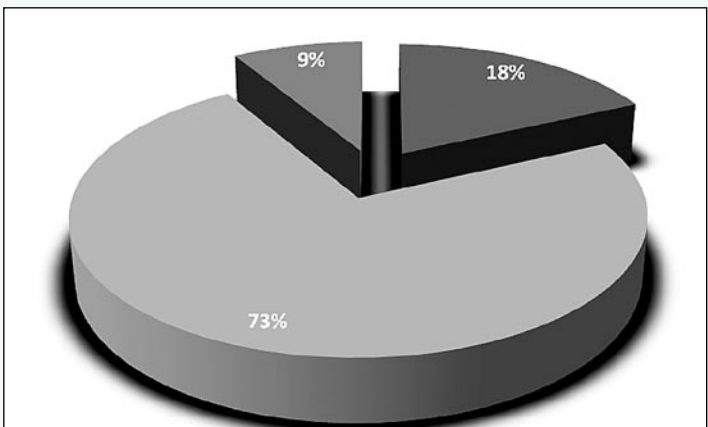
Viešojoje erdvėje reiškiantis kontraversiškoms nuomonėms, „Dialogas“ klausė (www.dialogas.com), kaip internautai vertina Vyriausybės ketinimus 2015-aisiais įvesti eurą.

18 proc. respondentų tam pritaria,

73 proc. nenori atsisakyti lito,

9 proc. euro įvedimas neįaudina.

Dauguma nenori atsisakyti lito turbūt ne tik iš įpročio, bet ir dėl to, kad nė viena pinigų reforma nėra buvęs palanki žmonėms.

Dėl egzamino parlamentarai kreipėsi į teismą

Seimo opozicinių Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų ir Liberalų sąjūdžio frakcijų nariai kreipėsi į Lietuvos vyriausiąjį administracinį teismą (LVAT) dėl švietimo ir mokslo ministro įsakymo, kuris nustatė lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino pakeitimus. Seimo nariai V.Stundys, G.Steponavičius, S.Šedbaras ir D.Teišerskytė kreipėsi į LVAT prašydami ištirti, ar švietimo ir mokslo ministro D.Pavalkio šių metų vasario 20 d. įsakymas, kuriuo pakeista Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programa, neprieštaruja konstituciniam teisinės valstybės principui bei Konstitucijai ir Švietimo įstatymui (ŠĮ).

Pareiškėjai tvirtina, kad, priimdami ginčijamą įsakymą, švietimo ir mokslo ministras pagal galiojančias ŠĮ nuostatas turėjo laikytis brandos egzamino derinimo, rengimo ir tvirtinimo programos. Pasak jų, lietuvių kalbos brandos egzamino pakeitimai turėjo būti svarstomi Bendrojo ugdymo taryboje, Valsybinių egzaminų komitete, tačiau D.Pavalkis nė su viena iš minėtų institucijų savo veiksmų nederino.

Pareiškėjai taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad šis egzaminas kartu yra ir stojamasis į aukštąsias mokyklas, prieš dvejus metus paskelbtose priėmimo sąlygose jam yra suteikta tam tikra reikšmė visoje ben-

drojo priėmimo sistemoje. Esą netikėtas egzamino palengvinimas akivaizdžiai mažina pasitikėjimą juo bei pažeidžia aukštųjų mokyklų lūkesčius.

„Visi mokiniai, kaip ir nusta- to Švietimo įstatymas, lietuvių kalbos mokėsi pagal bendrąją programą, jų pasiekimai taip pat turi būti vertinami pagal vienodą programą, tačiau netikėtai įtvirtinti egzamino palengvinimai mokyklų, kuriose mokoma tautinių mažumų kalba, abiturientams, todėl jie įgyja objektyviai nepateisinamą pranašumą prieš lietuvių kalba besimokančius mokinius“, – teigia pareiškėjai.

Smūgis lietuvių kalbai ir kultūrai

Žymūs šalies lituanistai ir pedagogai – lietuvių literatūros tyrinėtoja profesorė V.Daujotytė, Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto dekanas A.Smetona ir Vilniaus šv. Kristoforo gimnazijos lietuvių kalbos mokytoja ekspertė D.Eigminienė – neslepia nusivylimą lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino pakeitimais.

Pasak V.Daujotytės, Lietuva šiemet turėjo istorinę galimybę leisti visiems abiturientams laikyti bendrą lietuvių kalbos ir literatūros egzaminą, tačiau džiaugsmas dėl to aptemo. Lieka klausi-

mas, ar pastarojo meto pasipriešinimas iš tiesų kilo tautinių mažumų mokyklų bendruomenėse, ar kur nors kitur. „Jei problemos kilo kažkur kitur, visa tai turėjo būti apsvaistyta drauge. Tačiau šis klausimas primestas, nuleistas ir vienu sykiu nubraukė sunkų lituanistų įdirbį“, – apgailestavo profesorė.

Lietuvių kalbos mokytoja ekspertė D.Eigminienė ministro nereikšmingomis vadinamas nuolaidas laiko problema, mokiniams per egzaminą nesuteikiančia vienodų galimybių. „Tai yra neteisin-

ga. Paniekinami ne tik mokiniai, lituanistų profesionalumas, bet ir pati kalba bei literatūra“, – pažymėjo mokytoja.

A.Smetona teigė niekaip nesuvokiąs, kuo remdamiesi politikai nusprendė, kad tautinių mažumų mokyklų moksleiviai yra negabesni nei lietuviškų. „Juk dar 1991 metais suvokėme, kad Lietuvoje bus kaip visame pasaulyje. Tačiau dalijame Lietuvos tautą į negabius, gabesnius ir gabiausius. Nors tik egzaminas gali tai padaryti. Įsivyrąja segregacija, o tai yra blogai“, – „Lietuvos žinioms“ teigė dekanas.

Siūlo uždrausti bet kokį smurtą prieš vaikus

Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto narė O.Valiukevičiūtė siūlo uždrausti bet kokį smurtą prieš vaikus, taip pat ir taikyti jiems fizinės bausmės. Į Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą parlamentarė siūlo įrašyti, kad bet koks smurtas prieš vaiką yra draudžiamas. Šiuo metu įstatyme įrašyta, kad draudžiama vaiką kankinti, žaloti, žeminti jo garbę ir orumą, žiauriai su juo elgtis.

Smurtą prieš vaiką Seimo narė siūlo apibrėžti kaip visas seksualinės, fizinės, psichologinės ir emocinės prievartos, vaiko žeminimo ir išnaudojimo, vaiko priežiūros stokos arba aplaidumo formas, sukeliančias pavojų gyvybei, faktinę ar potencialią žalą

vaiko sveikatai, išlikimui, vystymuisi ar orumui, taip pat fizinės bausmės.

Įstatyme parlamentarė siūlo nustatyti, kad teisėti vaiko atstovai už drausmės pažeidimus, vengimą atlikti pareigas gali jį atitinkamai drausminti savo nuožiūra, išskyrus fizinės bausmės ar bet kokį kitą smurtą prieš vaiką. Šiuo metu įstatymas leidžia tėvams ar globėjams vaiką drausminti savo nuožiūra, išskyrus fizinį ar psichinį kankinimą, kitokį žiaurų elgesį, vaiko garbės ir orumo žeminimą.

Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo pataisas, kuriomis siūloma įtvirtinti bet kokio smurto prieš vaiką draudimą, partijos „Tvarka ir teisingumas“ atstovė

O.Valiukevičiūtė buvo pateikusi ir anksčiau, tačiau praėjusios kadencijos Seimas jas atmetė. Parlamentarė teigia pataisas teikianti siekdama įgyvendinti Jungtinių Tautų Organizacijos (JTO) Vaiko teisių komiteto rekomendacijas. JTO rezoliucijoje siūloma iki 2009 metų uždrausti bet kokias fizinės bausmes vaikams.

Bet kokios fizinės bausmės vaikams uždraustos Švedijoje, Norvegijoje, Suomijoje, Danijoje, Nyderlanduose, Islandijoje, Latvijoje, Ispanijoje, Portugalijoje, Graikijoje, Vengrijoje, Rumunijoje, Vokietijoje, Austrijoje, Bulgarijoje, Kroatijoje, Italijoje, Ukrainoje, Kipre, Izraelyje, Venesueloje, Čilėje, Naujojoje Zelandijoje.

Ir toliau gyvens skolon

Praėjusią savaitę nemaža dalis savivaldybių patvirtino 2013 m. biudžetus. Visi jie deficitiniai.

Nors Kauno politikai patvirtintą biudžetą vadina subalansuotu, miesto išlaidos bus beveik 40 mln. litų didesnės nei pajamos. Kad padengtų lėšų trūkumą, savivaldybė planuoja skolintis, nors jau yra pasiskolinusi daugiau nei 176,66 mln. litų.

2013-ųjų biudžetą netrukus tvirtins ir sostinės savivaldybė. Biudžeto projektas rodo, kad jos biudžeto deficitas – 64,47 mln. litų. Beveik milijardą litų skolos turinti Vilniaus savivaldybė šiemet ir toliau ketina skolintis, o senoms skoloms mokėti išleis 94,8 mln. litų, arba 9,3 proc. visų biudžeto pajamų.

Klaipėdos m. savivaldybės biudžeto deficitas – 11,28 mln., Šiaulių m. – 8 mln., Panevėžio m. – 6,9 mln. litų.

„Taupymo“ rezultatas – beveik 14 tūkst. litų vienam mokiniui

Tvirtinant šių metų Tauragės rajono biudžetą, opozicija negailėjo kritikos dėl lėšų taupymo. Mat dar praėjusių metų birželį vykusio savivaldybės tarybos Švietimo, kultūros ir sporto komiteto posėdžio metu nuspręsta ypatingą dėmesį kreipti į kai kurias rajono mokyklas dėl ypač neracionaliai naudojamų biudžeto lėšų. Tačiau ir šiais mokslo metais daugelyje mokyklų finansuojama po keliolika ar keliasdešimt tuščių mokymosi vietų.

„Tauragiškių balso“ duomenimis, vieno vaiko išlaikymas Baltrušaičių pagrindinėje mokykloje atsiėjo 13 306 Lt, kai „Šaltinio“ pagrindinėje mokykloje – 4591 Lt, t. y. 3 kartus mažiau. Brangus vaikų ugdymas ir Sartininkų pagrindinėje mokykloje – čia vaiko išlaikymas 2012-aisiais atsiėjo 12 020 Lt.

Kam reikia privalomų tikybos pamokų?

Lietuvos valdančiosios daugumos atstovai pateikia vis keistesnių šalies švietimą „tobulinančių“ siūlymų. Šviežiausias – mokyklose įvesti privalomas tikybos pamokas.

Esama tvarka netenkina

Pirmadienį (03 04) Lietuvos lenkų rinkimų akcijos (LLRA) Seime atstovai įregistravo Švietimo įstatymo 31 str. pataisos projektą, kurį priėmus tikyba būtų laikoma dorinio ugdymo dalimi ir taptų mokiniams privaloma.

Tėvų (globėjų, rūpintojų) pageidavimu tikybos dalykas galėtų būti įtrauktas į jų vaikų ikimokyklinį ugdymą. Galėtų būti vykdomas ir religinis neformalusis švietimas bei savišvieta. Vieną iš privalomojo dorinio ugdymo dalykų – tradicinės religinės bendruomenės ar bendrijos tikybą arba etiką mokinyt turėtų teisę rinktis tik sulaukęs 14 m.

Pasak projekto rengėjų, „tinkamas religinis ugdymas gali daryti didelį poveikį ugdant žmogiškumą ir užkertant kelią vaikų bei jaunimo nusikalstamumui“. Dabar galiojanti tvarka LLRA atstovų netenkina, nes, jų manymu, „neužtikrina galimybių mokiniui susipažinti su tomis dvasinėmis vertybėmis, kurias teigia religija ir kurių reikia bręstančiai asmenybei“.

Ministras, ko gero, nepasirašys

Jau antradienį (03 05) tapo bemaž aišku, kad privalomai mokytis tikybos Lietuvos vaikams nereikės. Mat švietimo ir mokslo ministras Dainius Pavalkis pareiškė nepritarantis LLRA siūlymui, nes tokios įstatymo nuostatos pažeistų Konstituciją. „Jeigu tam pritarčiau, raginčiau pažeisti Konstituciją, kurioje pasakyta, kad Lietuvos mokyklos yra pasaulietinės. Jeigu visur visus skatiname laikytis Konstitucijos, ir šioje vietoje turime laikytis Konstitucijos. Tokių pasiūlymų iš ministerijos

su mano parašu, ko gero, neišeis“, – naujienų portalui Delfi sakė D.Pavalkis.

Parlamentarų pasiūlymus kritiškai įvertino ir Lietuvos moksleivių sąjunga (LMS). LMS išplatintame pareiškimе išreiškė susirūpinimą dėl siūlymo ir paragino Seimą, Seimo frakcijas ir parlamentarus nepritarti tokioms idėjoms.

LMS prezidento Vyginio Eidėno pasirašytame kreipime primenama, kad pagal Konstituciją minties, tikėjimo ir sąžinės laisvė yra nevaržoma, Lietuvoje nėra valstybinės religijos, o valstybinės ir savivaldybių mokymo ir auklėjimo įstaigos yra pasaulietinės. LMS nuomone, jei būtų įvestas privalomas tikybos mokymas, šios Konstitucijos nuostatos būtų pažeistos.

Vyskupai nepritaria

Diskusijoje dėl privalomų tikybos pamokų savo nuomonę antradienį pareiškė ir Lietuvos bažnyčios vadovai. Lietuvos vyskupų konferencijos pirmininko arkivyskupo Sigito Tamkevičiaus teigimu, pasigirdę politikų siūlymai mokyklose įvesti privalomas tikybos pamokas sukelia visuomenėje visiškai nereikalingą įtampą ir pasipiktinimo bangą, neva Bažnyčia siekia prievartinės akcijos.

„Norėdami išsklaidyti šias abejones, reiškiamo nepritarimą ir neigiamą nuomonę tokiems siūlymams. Šie politikų raginimai nėra ir nebuvo derinami su Katalikų Bažnyčios vadovybe. Suprantame, kad privalomos tikybos pamokos turėtų būti tik katalikiškose, bet ne valstybinėse mokymo įstaigose“, – teigiama antradienį išplatintame Kauno arkivyskupo metropolito S.Tamkevičiaus pranešime spaudai.

Jame primenama, kad Lietuvos Respublikos ir Šventojo Sosto sutartis dėl bendradarbiavimo švietimo ir kultūros srityje neapsiriboja vien katalikų tikybos pamokomis, bet palieka laisvę ir kitų konfesijų tikybos pamokoms.

„Šiuo metu valstybinėse mokymo įstaigose esanti dorinio ugdymo pamokų pasirinkimo ir jų įgyvendinimo tvarka pilnai įgyvendina galimybę visiems norintiems pasirinkti savo konfesijos tikybos arba etikos pamokas, tuo pačiu nepažeisdama niekieno laisvės apsispręsti dėl savo dorinio ir religinio ugdymo.“

Katalikų Bažnyčia visada gerbė ir gerbs žmogaus laisvės teisę dorinio ugdymo pamokų pasirinkime, tačiau kartu nori priminti tikintiems tėvams apie jiems tenkančią pareigą bei atsakomybę pasirūpinti, kad jų vaikai įgytų reikiamų tikėjimo žinių ir būtų formuojami katalikiško ugdymo dvasioje“, – rašoma arkivyskupo S.Tamkevičiaus pranešime.

„Dialogas“ inf.

„DIALOGAS“ KLAUSIA

Bendras egzaminas: skirtinguose centruose, su skirtingomis vertinimo instrukcijomis

▷ Atkelta iš 1 p.

NEC direktoriaus pareigas einanti direktoriaus pavaduotoja Teresė BLAŽEVIČIENĖ atsakė šia Nacionalinio egzaminų centro informacija.

Lietuvių kalbos ir literatūros BE vykdymas

Rengiantis vykdyti lietuvių kalbos ir literatūros valstybinį brandos egzaminą remiamasi Brandos egzaminų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo, patvirtinto švietimo ir mokslo ministro 2012 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. V-1771, 53 punktu. Jame skelbiama, kad lietuvių kalbos ir literatūros valstybiniam brandos egzaminui vykdyti tautinės mažumos mokomąja kalba mokyklų kandidatams skiriami atskiri valstybinio brandos egzamino centrai. Tuo pačiu aprašu vadovaujantis šiais metais iš mokinių registro į duomenų perdavimo sistemą KELTAS bus paimti mokyklų suvesti duomenys apie kandidato baigtą pagrindinio ugdymo lietuvių kalbos (gimtosios) ir lietuvių kalbos (valstybinės) programą.

LKL valstybinio BE kandidatų darbų paruošimas vertinti

Po įvykusio lietuvių kalbos ir literatūros valstybinio BE iš vykdymo centrų, kuriuose egzaminus laikys tautinių mažumų mokyklomis kalbomis mokyklų kandidatai, į Nacionalinį egzaminų centrą atsiųsti ko-

duoti kandidatų darbai bus atskirti ir įregistruoti atskiroje grupėje. Suregistravus grįžusius visų kandidatų darbus, bus vykdoma registruotų pavienių pagrindinio ugdymo lietuvių kalbos (valstybinės) programą baigusiu kandidatų duomenų bazėje paieška.

Taigi lietuvių kalbos ir literatūros valstybinio BE užkoduoti kandidatų darbai bus suskirstomi pagal taikytinas vertinimo instrukcijas. Kandidatų darbai bus skirstomi duomenų bazėje naudojant darbo kodus ir skirstymo kriterijų (kandidatų baigta pagrindinio ugdymo lietuvių kalbos (gimtosios ar valstybinės) programa), o po to pagal kodus fiziškai surasti ir pasiskirstyti į atskiras grupes.

LKL valstybinio BE kandidatų darbų vertinimo proceso planavimas

Pagal 2013 metų Brandos egzaminų organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašo 108 punktą „Valstybinių brandos egzaminų kandidatų darbų vertinimo komisijų, kurias sudaro dalyko mokytojai ir kiti specialistai, pirmininkus Nacionalinio egzaminų centro direktoriaus teikimu iki einamųjų metų balandžio 30 dienos tvirtina švietimo ir mokslo ministras, o vardinę sudėtį – Nacionalinio egzaminų centro direktorius“.

Būsimiems vertinimo komisijos nariams iš keliamų reikalavimų paminėtini: turėti dalyko vyresniojo mokytojo ar aukštesnę pedagoginę kvalifikaciją, dalyko vals-

tybinio / mokyklinio brandos egzamino kandidatų darbų vertinimo patirties ir / ar yra dalyvavęs brandos egzamino kandidatų darbų vertintojams skirtuose mokymuose (2012 ir / ar 2013 metais), dirbti pagal dalyko vidurinio ugdymo programą. Taip pat yra svarbu, kad vertintojo kandidatūrai registruojantis vertinti pritartų mokyklos vadovas, nes vertinti kandidatų darbų dalyko mokytojas yra komandiruojamas mokyklos vadovo įsakymu.

Atsižvelgus į kandidatų, laikysiančių lietuvių kalbos ir literatūros valstybinį brandos

egzaminą, skaičių, planuojama, kad šio egzamino kandidatų darbų vertinimo komisija dirbs keliuose vertinimo centruose skirtingose Lietuvos vietovėse. Kadangi mokyklų tautinių mažumų mokomąja kalba daugiausia yra Vilniaus mieste ir rajone, numatoma, kad darbai kandidatų, kurie mokėsi tautinių mažumų mokomąja kalba mokyklose, bus vertinami Vilniaus mieste.

LKLBE kandidatų darbai bus vertinami pagal iš anksto patvirtintas lietuvių kalbos ir literatūros valstybinio ir mokyklinio brandos egzamino vertinimo instrukcijas.

Kokia švietimo sistema yra ideali?

■ Helsinkis

► Atkelta iš 1 p.

Tyrimui vadovavo Michaelas Barberis, – būtent šis ekspertas buvo atsakingas už švietimo reformą Didžiojoje Britanijoje, kai jos vyriausybei vadovavo (1997–2007) Tony Blairas.

Pinigų reikia, bet kultūra – svarbesnė

Tyrimo metu ekspertai analizavo platų švietimui skiriamų išteklių spektrą. Kitaip tariant, švietimo sąnaudas. Buvo įvertinti ir kiekybiniai (mokytojų atlyginimai, išlaidos vienam mokiniui, klasių dydžiai ir pan.), ir kokybiniai (pvz., mokyklų savarankiškumas) ištekliai. Vėliau tyrėjai bandė nustatyti, kaip nuo tų išteklių priklauso mokinių gebėjimai, šalies bendrojo vidaus produkto (BVP) augimas bei kiti švietėjiškojo darbo rezultatai.

Sąsają tarp sąnaudų ir rezultatų tyrėjai, žinoma, rado, tačiau konstatavo, kad jos silpnos. „Švietimas vis dar panašus į juodą dėžę, todėl labai sudėtinga numatyti, kokią įtaką rezultatams padarys pakitusios sąnaudos“, – sakoma tyrimo ataskaitoje. Ekspertai konstatavo, kad investicijos į švietimo sistemą sėkmės dar negarantuoja – svarbus ne investicijų dydis, o procesai, kurių metu tos investicijos naudojamos. Kitaip tariant, investuojama turi būti protingai, priešingu atveju bus žengiami ne sistemos tobulinimo, o lėšų švaistymo keliai. Pavyzdžių, kai, valstybei padvigubinus ar net patrigubinus švietimui skiriamų pinigų kiekį, rezultatai negerėja, o kartais net pablogėja, tyrėjai aptiko ne vieną.

Tyrimo autoriai teigia, kad tik iš pirmo žvilgsnio aukštas pragyvenimo lygis ir geras švietimo finansavimas yra svarbiausias švietimo sistemą tobulinantis veiksnys. Tačiau atidesnė analizė atskleidžia, kad labiausiai švietimo sistemų sėkmę lemia kultūra ir joje įsitvirtinę požiūriai į žinias bei mokymąsi. „Keisti kultūrinės nuostatos yra sunku, tačiau įmanoma ir verta, nes jos – tiesiausias kelias į švietimo sistemos sėkmę“, – teigia ekspertai.

Suomija vėl pirmąja

Apie kultūrinių nuostatų įtaką šalių švietimui byloja ir tyrimo autorių sudarytas 40-ies labiausiai išsivysčiusių šalių švietimo sistemų reitingas. Jo viršuje – dvi labai skirtingas kultūras ir švietimo sistemas turinčios šalys: Suomija ir Pietų Korėja.

Suomijos švietimo sistema pasižymi tuo, kad vaikai mokyklose praleidžia palyginti ne-

daug laiko, namų darbų krūvis taip pat nėra didelis, tačiau mokytojai didelį dėmesį skiria tam, kad mokiniai ne tik „iškalnytų“ reikiamą medžiagą, bet ir ją suprastų bei gebėtų taikyti praktiškai. Pietų Korėjoje didžiausias dėmesys skiriamas egzaminams, mechaniskam informacijos įsisavinimui, disciplinai ir ilgomis valandoms prie knygų. Nemaža dalis mokinių papildomai mokosi su korepetitoriais.

Vis dėlto EIU ekspertai tvirtina, kad būtent Suomijos ir Pietų Korėjos švietimo sistemos šiandien yra pačios geriausios pasaulyje.

Nuo reitingo lyderių kiek atsilieka dar trys Azijos šalys – Honkongas, Japonija ir Singapūras.

Šeštoje reitingo vietoje – Didžiosios Britanijos švietimo sistema, toliau rikiuojasi Olandija, Naujoji Zelandija, Šveicarija ir Kanada. JAV užima septynioliktą, įkandin seka Vengrija ir Slovakija.

Rusijos švietimo sistema – reitingo viduryje. Ji užima dvidešimtą vietą ir lenkia, pavyzdžiui, Čekiją (22) ir Prancūziją (25).

Geras mokytojas – nepakeičiamas

Tyrimo vadovas M.Barberis tvirtina, kad lyderiais tapo tos šalys, kurios švietimą laiko arba nacijos išsigelbėjimu, arba nauja šalies plėtros strategija. Pasak M.Barberio, būtinas švietimo sėkmės veiksnys – atidus valdžios dėmesys šiai sferai. „Mūsų sąrašė pirmąja tos valstybės, kurios mokytojams suteikia aukštą statusą. Tokios šalys turi tikrą švietimo kultūrą. Kad ji formuotųsi ir į mūsų sąrašą nepakliuvusiose valstybėse, jų vyriausybės turi ne epizodiškai, o ilgą laiką skirti švietimui atidų dėmesį. Tik logiški ir patikrinti sprendimai, kurie grindžiami visuminio požiūriu į švietimą, gali duoti gerus rezultatus“, – aiškina tyrimo vadovas.

M.Barberis tvirtina, kad vienas svarbiausių švietimo lygių valstybėje lemiančių veiksnių – mokytojų padėtis. Ir pagrindinis rodiklis esąs visai ne jų atlyginimų dydis – daug svarbesnė, M.Barberio nuomone, mokytojų vieta visuomenėje ir švietimo vieta visuomenės vertybių sistemoje. Kuo labiau valstybė rūpinasi mokytojais, tuo didesnis jų profesionalumas, tuo aukštesnis švietimo šalyje lygis.

Fenomenalius Azijos šalių rodiklius, anot tyrėjo, lemia išskirtinis valdžios dėmesys šiai gyvenimo sferai ir mokinių tėvų nuostata, jog žinios ir išsilavinimas gyvenime yra labai svarbūs dalykai.

Tik penkios pamokos

Tyrėjų nuomone, valstybių švietimo politikos formuotojai turėtų išmokyti penkias pamokas.

Pirmiausia, jog stebuklų švietimo srityje nebūna. Tyrimų duomenys rodo, jog vienadienių sprendimų ir trumpalaikių, kad ir daug kainuojančių, programų įtaka švietimo rezultatams yra labai silpna. Ugdymo tobulinimas – tai ilgalaikis, nuoseklus, atidaus ir kasdienio dėmesio reikalaujantis procesas.

Valstybių švietimo politikos formuotojai

turi taip pat įsisąmoninti, kad gerą išsilavinimą gali suteikti tik geri mokytojai. Todėl juos reikia rasti, išlaikyti ir gerbti. Jų darbo užmokesčio klausimas – net ne pirmaeilis. Mokytojai turi būti laikomi svarbiais ir vertingais specialistais, o ne didžiulį švietimo aparatą aptarnaujančiais technikais.

Be to, svarbu suvokti, jog visuomenės kultūra, jos vertybės švietimui daro didesnę įtaką nei įvairūs sprendimai sistemos viduje. Todėl visuomenės nuostatos, kurios švietimui yra palankios, reikia remti ir stiprinti, o švietimą silpninančias ar jam kenkiančias – keisti. „Kultūrinės visuomenės nuostatos galima ir reikia keisti“, – teigia švietimo ekspertai.

Tyrėjai moko, jog mokinių tėvai nėra nei švietimo gelbėtojai, nei kenkėjai. Tėvai tiesiog nori, kad jų vaikai būtų išsilavinę, todėl jų „spaudimo“ nereikia laikyti priešišku. Jų siūlymuose ir pareiškimuose gali būti tikrai vertingų nuorodų apie tobulintinas ugdymo sritis. Kita vertus, tėvų dalyvavimas švietimo procese – irgi ne panacėja. „Mokinių tėvus reikia informuoti ir su jais dirbti“, – moko tyrėjai.

Galiausiai reikėtų konstatuoti, jog apie daugelį specialybių ir galybę įgūdžių, kurių dabar reikalaujama priimant į darbą, prieš 20 metų net nebuvo kalbama. Todėl reikia numatyti, ko gyvenimas pareikalaus iš dabartinių mokinių, ir atitinkamai juos ugdyti.

„Švietimas tarnauja ne dabarčiai, o atečiai“, – teigia 40-ies labiausiai išsivysčiusių šalių švietimo sistemų analizę atlikę specialistai.

Vytautas STRAZDAS,
„Dialogo“ apžvalgininkas

Kodėl suomių švietimas geriausias pasaulyje

Prieš 40 metų savo švietimo sistemą reformavusi Suomija dabar yra nuolatinė įvairių tarptautinių reitingų lyderė. Tai pasiekti suomiams pavyksta galbūt todėl, kad:

1. Jų vaikai neina į mokyklą, kol jiems nesukanka septyneri metai.
2. Mokykloje jie retai gauna namų darbų ir nelaiko jokių egzaminų, kol nesulaukia paauglystės amžiaus.
3. Pirmuosius šešerius mokymosi mokykloje metus vaikų žinios nevertinamos.
4. Suomų vaikams privalomas tik vienas standartinis testas, kurį jie turi atlikti sulaukę 16 m. amžiaus.
5. Ir gabesni, ir mažiau gabūs vaikai mokosi kartu.
6. Vienam mokiniui Suomija išleidžia 30 proc. mažiau nei, pvz., JAV.
7. 30 proc. mokinių pirmaisiais devyneriais mokymosi metais naudojasi papildoma švietimo pagalba.
8. 66 proc. abiturientų įstoja į aukštąsias mokyklas.
9. Skirtumai tarp pačių „stipriausių“ ir pačių „silpniausių“ mokinių pasiekimų yra patys mažiausi pasaulyje.
10. 93 proc. suomių baigia vidurines mokyklas (17,5 proc. daugiau nei JAV).
11. 43 proc. aukštesnių klasių moksleivių lanko „vasaros mokyklas“.
12. Vienos dienos pertraukų tarp pradinukų pamokų trukmė – 75 minutės. JAV – 27 min.
13. Mokykloje mokytojai būna vidutiniškai po 4 val. per dieną, o profesiniam tobulėjimui kas savaitę skiria po 2 val.
14. Suomijoje mokytojų yra maždaug tiek pat, kiek Niujorke, nors suomių mokinių yra be maž dvigubai mažiau.
15. Bendrąjį ugdymą valstybė finansuoja 100 proc.
16. Visi Suomijos mokytojai privalo turėti magistro laipsnį, tačiau studijas finansuoja valstybė.
17. Nacionalinio ugdymo plane – tik bendro pobūdžio rekomendacijos.
18. Mokytojais tampa tik geriausiai universitetus baigę absolventai.
19. Už pirmuosius darbo mokykloje metus mokytojai, 2008 m. duomenimis, gauna apie 28 tūkst. dolerių atlyginimą. JAV mokytojai – apie 36 tūkst. dolerių.
20. Po 15-os darbo mokykloje metų vidutinis mokytojų atlyginimas yra 2 proc. didesnis už atlyginimus, kuriuos tuo metu gauna tuo pačiu laiku ir tuos pačius universitetus baigę studentai. JAV mokytojai gauna 38 proc. mažiau.
21. Mokytojams nemokami jokie papildomi priedai.
22. Socialinis mokytojų statusas yra toks pat, kaip gydytojo ar teisininko.
23. Tarptautiniai tyrimai rodo, kad Suomijos mokinių matematikos, gamtos mokslų ir skaitymo pasiekimai geriausi arba bemaž geriausi pasaulyje.
24. Suomija lenkia panašią demografinę padėtį turinčias valstybes (pvz., Norvegiją), kurių švietimo sistemos panašios į JAV.

„Dialogo“ inf.

Arvydo Šliogerio sugrįžimo metafizika

Jūratė BARANOVA

Kažkada buvau sumaniusi parašyti knygą apie Arvydą Šliogerį. Net pasakiau jam, kad rašysiu. Nesuspėjau. Kai pasirodė Virginijaus Gusto ir Arvydo Šliogerio pokalbių knyga („Pokalbiai apie esmės“, 2013), supratau, kad iš esmės knyga apie Šliogerį jau išleista: esminiai dalykai apie filosofą jau pasakyti. Knyga parašyta paties Šliogerio, meistriškai ir kvalifikuotai vedamo jo užauginto mokinio. Geriau nesugalvosi. Pokalbiuose Šliogeris sakosi esąs visiškas savamokslis: „Niekas man nerodė kelio; filosofijoje neturėjau nė vieno gyvo mokytojo.“ „Viską reikėjo pačiam išgauti savo dantimis“, bet filosofas nesiskundžia, sako buvę smagu, nes kuo ilgesnis ir sunkesnis vienatvės kelias, tuo galų gale smagiau ir tuo galų gale tvirtesnis jautiesi. Paradoksas tas, kad, neturėdamas mokytojų, pats tapo unikaliu mokytoju ir netgi sulaukė savęs verto mokinio. Prasmingas ir pelnytas gyvenimo išsipildymas.

Ką nauja apie save gali pasakyti filosofas to, ko dar nepasakė jo septyniolika išleistų knygų?

„Aš priverstas kartotis, – sako Šliogeris, – nes negaliu papasakoti ko nors nauja, to, ko nėra mano knygoje, ypač dabar, kai saulutė jau leidžiasi ir mano svečiavimasis šioje žemėje eina į pabaigą, ir šie mūsų pokalbiai yra ne kas kita kaip sugrįžtantis prisiminimas.“ Filosofas sako, kad jį guodžia tik tai, kad vis dėlto neįmanoma tiksliai fotografiškai prisiminti. Filosofas įvardija save prustišku filotopu, labai mėgstančiu prustišką prisiminimų matricą. Tarsi girdėta, bet kartu ir visiškai naujai nuskamba mintis: „prisiminimas visada yra ir sugrįžimas, ir kartu – negalėjimas sugrįžti“. Tam tikra prasme, kas jau yra buvę, jau yra mirę ir bet koks bandymas dabartyje restauruoti tai, kas yra nutikę, kaip gyvos dabarties akimirką tampa beviltišku reikalu. Tačiau filosofas pripažįsta, kad sugrįžti galima ne į tiksliai tą pačią vietą ar griežtą kontūrą, o į aurą. Ką pamato filosofas, atgręžęs žvilgsnį į savo paties aurą?

Labai daug dalykų laikinai atsitraukia į mąstymo foną, todėl labiau išryškėja pamatinės išvalgos. Skaitytos ir studijuotos knygos susisluoksniuoją, kai kurios nuplaukia – kai kurios esmiškai lieka. Filosofas sako, kad svarbūs lieka tik graikai: filosofai (Herakleitas, Ksenofanas, Platonas, Aristotelis), istorikai (Tacitas, Tucididas, Svetonijus), tragedijų autoriai (Aischilas, Sofoklis, Plutarchas). Iš naujųjų autorių beliko tik rašytojai: Faulkneris ir Proustas. O kaip filosofai? Filosofo mokiniams seniai žinomas jo priešiškus postmoderniajai filosofijos pakraipai bei analitinei jos tradicijai. Suprantama, juk Šliogeris visada mąstė egzistencinės ontologijos plotmėje. Tačiau Šliogeris sako, kad ir šie filosofai palaipsniui tolsta: „Net jeigu dabar reikėtų skaityti Heideggerį arba Kierkegaardą, kuriuos laikau savo mokytojais filosofijoje, skaityčiau tik prisiversdamas. Man jie jau svetimi.“

Mąstymo autentika visada suponuoja tam tikrą pamatinę vienatvę. Gebėjimas ar drąsa kalbėti iš absoliučiai autorinės perspektyvos reikalauja pamiršti, kad apskritai esi kažkada kažką skaitęs.

Bet ar įmanoma pamiršti? Ar įmano-

ma išvartyti iš savo mentalinės erdvės kažkada buvusius knyginis dialogo partnerius? Kiek betoltum nuo jų – jie turi įprotį grįžti. Kažkada išgirstos jų mintys atgyja, net jei jų nesišauki. Todėl pokalbyje vėl grįžtama prie Kierkegaard'o, sakant, kad jis galbūt yra vienintelis keltogermanų mąstytojas, kuris truputį nuvokia, kas apskritai yra ta filosofija. Vėl medituojama apie ankstyvąjį Heideggerį, apie jo puikią kasdienybės analizę, sakiusį, kad būtis apsieiškia per esinį, pavyzdžiui, per Van Gogho paveikslą arba Horderlino tekstą, nesvarbu, kad vėlyvaisiais jau klydo.

Nepaisant to, kad Husserlis ir Nietzsche įvardijami kaip pseudofilosofai, visgi Šliogeris siūlo prisiminti Nietzsche'ės ir Kierkegaard'o likimą mąstant apie visuomenės sąmokslą prieš filosofą. Grįžta ir teorinis dialogas su Nietzsche'ės amžinu nihilizmo klausimu. Iš visų čia minimų filosofų pagal mąstymo stilišką Šliogeris išties artimiausias Nietzsche'ei, nors jis pats su tuo niekada nesutiktų. Šliogeris artimas Nietzsche'ei drąsa atsiremti būtent į savo paties patirimą ir gebėjimu pažvelgti į pačią patirimo bedugnę. Kita vertus, Šliogeris, kaip ir Nietzsche, minties išraiškai neieško politiškai korektiškos kalbinės formos: abu kartais žiebia stipriai ir net arogantiškai. Nietzsche Kantą išvadina Tartiu-fu. Šioje Šliogerio knygoje mes visi, kitaip mąstantys ir kitaip dirbantys, „gaunam į kailį“. To nereikėtų sureikšminti. Siekiant išskirtinio minties grynumo, kaip sakytų Nietzsche, „filosofuojant kūju“, kartais neišvengiama beprasmių purslų.

Su Nietzsche'ė Šliogerį artina ir siekis sugrįžti į antikinę tradiciją, nors toje antikoje jie įžvelgia visai skirtingus dalykus. Labiausiai suartina polemika su krikščionybė. Šiuose pokalbiuose Nietzsche'ei artima netgi Šliogerio išskleista antropologinė žmogaus samprata. Nietzsche pasitelkė tilto ir lino metaforą žmogaus prigimčiai apsaityti: „Žmogus – tai tarsi lynas, tarp

gyvulio ir antžmogio nutįsęs, tai lynas virš bedugnės.“ „Žmogus – jis tuo be galo didis, kad tiltas jis yra, o ne joks tikslas.“ Šliogeris irgi sako, kad „žmogus yra tiltas, siejantis jame tūnantį žvėrį ir jame tūnančią mašiną – negyvą žvėrį.“ Šioje tarpinėje būsenoje filosofas įžvelgia tragišką hominido egzistencinę lemtį, tačiau, skirtingai nei Nietzsche, kuris akcentavo neišvengiamą rizikingą ėjimą tiltu, Šliogeris pabrėžia, kad nereikėtų visgi bėgti nei nuo savo gyvūniško, nei nuo mašininio prado. Nes ir norėdamas, vis tiek nepabėgsi. Likimas lėmė taip, kad turi likti tarp. Išsigelbėjimas nuo šios tragikos būtų gebėjimas išlaikyti aristoteliškąjį saiką. Tačiau tai irgi neįmanomas dalykas, svarsto filosofas: „Pagunda tapti kikiliu arba mašina yra neįveikiama.“

Kodėl kikiliu? Tiesiog tokia metafora. Šiaip minčiai paryškinti filosofas pasitelkia ir kitų gyvūnų. „Man pradeda trūkti tigro maurojimo, jo iššieptų nasrų!“ – sako Šliogeris, pabrėždamas šėtonišką, nežmogišką, tačiau neišvengiamą žmogaus prigimtį pusę. Siekdamas išryškinti sąmonės ir sielos perskyrą, filosofas pasišaukia šunį. Sąmonę filosofas sutapatina su kalba, o sielą mato kaip bekalbę. Siela esanti tuštumos ertmė ir sugebėjimas matyti. Sąmonė kaip kalba esanti mašininės prigimtį, o siela esanti mūsų gyvastingoji pusė. Ji mus siejanti su gyvūnais. „Pavyzdžiui, – sako filosofas, – aš ruošiuosi vesti pasivaikščioti šunį, jis iš karto tai supranta, nors ir nesugeba kalbėti. Kalbos nėra, o bendra patirtis yra. Vadinasi, ir šuo, ir aš turime kažką tokio, kas mus esmingai sieja. Tas kažkas nėra sąmonė, nes šuo nekalba, bet supranta tai, ką suprantu ir aš. Prisiminkime, jau graikai žinojo, jog mes, aš ir šuo, turime sielą.“

O kas yra toji siela? Šliogeris prisipažino, kad jį nuo ankstyvos jaunystės, dar tik pradėjus studijuoti, kankinęs šis klausimas. Kas yra toji idealybė? Kaip ji esti? Kaip ji man duota? Taip galų gale atsidū-

ręs visiškoje aklavietėje, supratęs, kad pozityviai sielos apibūdinti neįmanoma. Jis bandys įvardyti kalba, sakydamas, kad sie-la yra Grynojo Niekio vieta, tas krateris, iš kurio veržiasi Niekis. Tačiau, kita vertus, prisipažins, kad jam visgi nepavykė Niekio klausimo iki galo išspręsti: „Jo metafizinė vieta manyje buvo, yra ir liks mįslė, jau nebesitikiu jos išspręsti.“

O ar turi filosofas atsakyti į visus jam kažkada iškilusius klausimus? Negebėjimo atsakyti pripažinimas liudija pirmąjį mąstymo tikrumą. Apskritai, sako Šliogeris, esama tik akimirkų, kai matai pasaulį filosofo akimis. Paskui iškrenti iš jų ir sugrįžti į kasdieniškiausio gyvenimo rutiną. Tačiau, kaip sako Platonas, lieka prisiminimas, anamnezė.

Kyla klausimas: ką apskritai veikia filosofas šiame pasaulyje?

Šliogeris vaizdingai apsako pasaulio ir filosofo susitikimo dramą. Įsivaizduokime, sako jis, kad esame dykumoje, aplink smėlio laukai. Eini ta dykvieta praradęs bet kokią viltį, „tave kamuoja fatamorganos, visokie žmogiški miražai – velniai, angelai, dievai, didieji sprogimai, kvarkai, dieviškosios dalelės, kapitalizmai, investicijos, doleriai ar automobiliai – ir staiga... prieš tavo akis atsiveria nedidelė oazė, ir joje visa yra gyva, visa ji yra gyvybės koncentratas“. „Vaizdingai sakant, filosofas ir yra šios gyvybės salelės sargybinis.“

Filosofas kaip egzistencinis tipas esąs sodininkas. Jis – anapus kultūros. Jis nieko nekuria, tik puoselėja tai, kas ir taip ontologiškai duota. „Menininko tipas dabar man nėra joks idealas. Filosofui kur kas artimesnis valstietis“, – apibūdina Šliogeris savo profesinę jauseną.

Iš karto atplaukia vaizdinys: Šliogerio knygos „Bulvės metafizika“ viršelis. Matome Šliogerį jo žmonos Zitos Šliogerienės nuotraukoje su „kerzavais batais“ nueinančių bulvių laukais. Labai paprasta ir labai tikra. Tikriausiai tarsi nebūna.

Zitos Šliogerienės nuotr.

KLAUSIATE? ATSAKOME!

Ar įmanoma prisiteisti atlyginimą už sirgtą priverstinės pravaikštos laiką?

Esu įsitikinusi, kad iš mokytojos pareigų buvau atleista neteisėtai, todėl kreipiausi į teismą. Jei teismas pripažins, kad teisybė mano pusėje, ar gali jis priteisti, kad mokykla apmokėtų man už priverstinės pravaikštos laiką, jei bemaž visą tą laiką sirgau?

Vadovaujantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (LAT) Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos bylos Nr. 3K-3-597 (2012 12 20) nutartimi, laikas, per kurį darbuotojas buvo laikinai nedarbingas, negali būti apmokėtas kaip laikas, per kurį dirbta. „Kadangi atlyginimas už priverstinę pravaikštą yra pinigų suma, kurią darbuotojas būtų uždirbęs, jei konkretaus darbdavio neteisėtais veiksmais, t. y. neteisėtu darbo santykių nutraukimu, nebūtų pažeista jo teisė dirbti, tai konstatuotina, kad darbdavys neturi pareigos atlyginti pinigų sumos, kurios darbuotojas nebūtų uždirbęs. Kai darbuotojas yra laikinai nedarbingas dėl bendro pobūdžio sveikatos sutrikimų, jo negautas pajamas kompensuoja valstybinis socialinis draudimas, todėl šiam laikotarpiui taikomos ne Darbo kodekso, o Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo nuostatos“, – yra išaiškinęs LAT.

Koks turėtų būti visiškos materialinės atsakomybės sutarties turinys?

Mokyklos direktorius „spaudžia“ mokomųjų dalykų kabinetų vedėjus pasirašyti visiškos materialinės atsakomybės sutartis. Koks turėtų būti tokių sutarčių turinys?

Pagal savo pobūdį visiškos materialinės atsakomybės sutartis yra dvišalė, nes pagal ją abi šalys turi tam tikras teises ir pareigas. Taigi tam, kad darbuotojas privalėtų atsakyti materialiai, sutartyje turi būti aiškiai ir darbuotojui suprantamai nustatyta, už ką darbuotojas yra atsakingas, kokių materialinių vertybių praradimas ar sužalojimas suponuoja darbuotojo pareigą visiškai atlyginti darbdaviui atsiradusią žalą. Konkretų materialinių vertybių išvardijimo visiškos materialinės atsakomybės sutartyje paprastai nurodyti nereikia, juolab kad esant materialinių vertybių judėjimui to praktiškai užfiksuoti sutartyje gali būti net neįmanoma. Taigi atitinkamais atvejais konkrečioje sutartyje darbuotojo įsipareigojimas darbdaviui visiškai materialiai atsakyti gali būti išreikštas apibendrintai, svarbu, kad iš sutarties teksto darbuotojas aiškiai suprastų, už ką jis yra materialiai atsakingas. Toks darbuotojas paprastai turi vesti patikėtų vertybių apskaitą, dalyvauti atliekant jų inventorizacijas ir pan. Konkretios materialinės vertybės jam perduodamos bei darbuotojas jas perduoda kitiems asmenims (taip pat kitiems bendradarbiams) pagal pas darbdavį nustatytą tvarką (užpildant pasirašytinai tokių vertybių priėmimo-perdavimo aktus (pvz., važtaraščius). Jeigu visiškos materialinės atsakomybės sutartyje nustatyta, kad darbuotojas įsipareigoja pradėdamas dirbti materialines vertybes priimti iš įstaigos, o nutraukęs darbo sutartį perduoti jas pagal aktą bei prisiimti materialinę atsakomybę už įstaigos jam patikėtų materialinių vertybių saugumą, atlygina visą žalą, jei ji padaryta netinkamu materialinių vertybių saugojimu arba nesiimta reikiamų priemonių užkertant kelią materialinių vertybių dingimui, tai tokios sąlygos įgalina darbuotoją aiškiai ir nedviprasmiškai suprasti, kad jis prisiima pareigą darbdaviui atlyginti visą žalą už jam patikėtų ir perduotų materialinių vertybių neišsaugojimą. Konkretų materialinių vertybių perdavimas darbuotojui kiekvienu atveju vyksta individualizuotai.

Tokį visiškos materialinės atsakomybės sutarties turinio išaiškinimą yra pateikusi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija bylos Nr. 3K-3-595 (2012 12 21) nutartyje.

Kas aprobuoja mokytojų sukurtas mokymo priemones?

Esu sukūrusi mokymo priemonių, ruošiuosi atestuotis. Vadovaujantis atestacijos nuostatais, sukurta mokymo priemonė turi būti aprobuota. Kaip tai padaryti, kur kreiptis?

Institucija, į kurią reikia kreiptis dėl sukurtos mokymo priemonės aprobavimo, priklauso nuo kvalifikacinės kategorijos, kurią atestacijos metu pretenduoja gauti tos mokymo priemonės autorius. Jei pedagogas siekia vyresniojo mokytojo kategorijos, jo sukurtą mokymo priemonę gali aprobuoti mokykloje veikiantis dalyko metodikos būrelis. Mokytoju metodininku norinčio tapti pedagogo sukurtą mokymo priemonę aprobuoti turi savivaldybės dalyko metodikos būrelis arba taryba. Jei mokymo priemonės autorius siekia mokytojo eksperto kategorijos, dėl jos aprobavimo turi kreiptis į Ugdymo plėtotės centre veikiančią atitinkamą ekspertų tarybą.

Parengė Vytautas STRAZDAS

POŽIŪRIS

Kas įmins šamaniško burtazodžio prasmę?

Vytenis PAULAUSKAS

Ko nereikėtų tikrinti per lietuvių kalbos egzaminą

Sekant diskusiją dėl lietuvių kalbos ir literatūros egzamino, susidaro išpūdis, kad šiuo egzaminu iš mokinių reikalaujama per daug ir to, ko nereikėtų reikalauti.

Ne visi laikantieji lietuvių kalbos brandos egzaminą bus teisininkai, todėl nereikėtų iš jų reikalauti būti tobulai įvaldžiusiems sofistikos meną, kuris būtinas, pavyzdžiui, prokurorui tam, kad šis sugebėtų įrodyti, jog kaltinamasis yra kaltas, o advokatui – priešingai – kad įrodytų, jog teisiamasis visiškai niekuo dėtas. Taip pat nemanau, kad visi abiturientai turėtų sugebėti būti strategijų kūrėjais, kurių užduotis yra iš paprasto padaryti sudėtingą, niekam nesuvokiamą dalyką, nes tik tokiu atveju už savo darbą galima tikėtis gauti solidų atlygį. Nėra prasmės lietuvių kalbos egzaminu tikrinti ir aritmetikos žinių – versti abiturientus skaičiuoti savo parašytus žodžius.

Mano nuomone, šiais laikais didžiausia vertybė būtų, jei egzaminuojamasis savo rašinyje nepadarytų gramatinių klaidų ir parodytų savo gebėjimą orientuotis lietuvių literatūros džunglėse. Tuo tikslu rašinyje būtina parodyti, koks yra tų rašytojų, kurių kūrybą imamasi panagrinėti, požiūris duotu klausimu. Tiesa, problemų kelia vertinimo kriterijai. Juk nebūtinai egzaminuojamojo požiūris turi sutapti su rašytojo arba vertintojų požiūriu, nebūtinai egzaminuojamasis turi eiti vertintojų įsivaizduojamą „teisingu“ keliu. Jeigu abiturientas turi pakankamai argumentų, kad, tarkime, reikia eiti į kairę, – gal vertintojas klįsta, norėdamas nutempti jį į dešinę?

Visa viltis – dabartiniai moksleiviai

Abiturientai, bent jau tie, kurie gaudavo šimtukus, egzamino metu gana sėkmingai sprendavo galvosūkį – ką gali reikšti kokio nors Nacionalinės premijos laureato rašytojo arba poeto sukonstruotas opusai, kokios gilios prasmės jame paslėptos.

Įkvėptas abiturientų gebėjimų, ir aš vis tikrinuosi savo teksto suvokimo ir interpretavimo kompetencijas – kasmet atidžiai išklausau Lietuvos vadovų metinių pranešimų ir stengiuosi juos išanalizuoti.

Valdas Adamkus buvo Lietuvos Prezidentu dvi kadencijas – 10 metų. Ir kasmet iš jo lūpų girdėdavau, kad Lietuvoje nevyksta jokios pertvarkos ir kad reikia daryti esmines švietimo ir sveikatos apsaugos reformas. Baigdamas antrą kadenciją V.Adamkus pasakė, kad būtinos struktūrinės reformos. Ar tai reiškia, kad esminės reformos jau padarytos ir liko padaryti tik struktūrines?

Kai V.Adamkų pakeitė Dalia Grybauskaitė, maniau, gal ji pasakys ką nors naujo. Tačiau ir Prezidentė skaitydama savo metinį pranešimą paskelbė, jog būtina daryti struktūrines reformas. O paskui dar ir visos Europos Sąjungos vadovus išgirdau kalbant apie struktūrinių reformų būtinumą...

Ką reiškia tos esminės, struktūrinės reformos? Deja, iki šiol to nesugebėjo išsifruoti jokie politologai, analitikai. Gal tai koks nors burtazodis, šamaniškas užkeikimas?

Galgi teksto suvokimo ir interpretavimo užduočių užgrūdinti dabartiniai moksleiviai galėtų atsakyti į šį mįslingą klausimą? Juolab kad susidaro išpūdis, kad iš jų dažnai reikalaujama gerokai daugiau negu iš Lietuvos elito atstovų.

KONKURSAI

Ar esat girdėję apie Moonzundsko salyną?

Pasitinkant pavasarį Juliaus Janonio gimnazijoje vyko gražus ir azartiškas Šiaulių miesto pirmųjų gimnazinių klasių mokinių konkursas-komandinė olimpiada „Lietuva. Europa. Pasaulis“. Dalyvavo stipriausios jaunųjų geografų rinktinės iš Simono Daukanto (mokytoja L.Venskūnienė), Didždvario (S.Raubaitė), Lieporių (L.Kundrotienė ir R.Kulevičienė), „Romuvos“ (E.Katilavičienė) ir „Saulėtekio“ (A.Titenienė) gimnazijų.

Šeiminkams, janoniečiams, atstovavo net 4 komandos – „Senas kvapas“, „Gėlytės“, „Meilios širdukės“ ir „Citriukai“ (mokytojos N.Alasauskienė ir **Gitana Kazimieraitienė**, šios informacijos „Dialogui“ autorė). Mokinių komandoms buvo pateikta 40 klausimų, varžomasi 4-iose skirtingose tematinėse turuose. Teko gerokai pasukti galvas ieškant atsakymų į tokius klausimus kaip: „Koks žymus gamtos objektas vaizduojamas 500 litų banknoto reverse?“, „Kokia Lietuvos upė yra švariausia ir vadinama „Gražioji grobikė?“, „Kokiu Lietuvos gamtos objektu buvo susižavėjęs A.Humboltas?“, „Koks Lietuvos kurortas yra seniausias?“, „Sužinota, kokiai valstybei priklauso Moonzundsko salynas, ką simbolizuoja sidabriniai ploteliai Neringos herbe ir kokio garsaus lietuvių garbei yra pavadintas kalnas Prano Juozapo salyne.

Komandoms teko atlikti daug vaizdinių užduočių. Įdomūs, daug bendrojo išsilavinimo žinių ir įgūdžių reikalaujantys klausimai keitė komandas lyderes po kiekvieno turo. Permainingoje kovoje pergalę pavyko iškovoti J.Janonio gimnazijos rinktinei komandai „Senas kvapas“.

Vargas dėl knygos

Rašyčiau knygą, bet:

- ieškok rėmėjo, kad išleistų,
- ieškok geradario, kad nupirktų,
- ieškok draugo, kad perskaitytų.

Kęstutis MILIAUSKAS

Lietuvos pirmininkavimas Europos Sąjungos Tarybai: kokių bendrų tikslų sieksime švietimo srityje

Artėja šių metų liepa, kai mūsų šalis perims Europos Sąjungos (ES) vairą – Lietuva pusmetį pirmininkaus Europos Sąjungos Tarybai. Apie ES Tarybos veiklą, ES ir Lietuvos siekius švietimo srityje kalbamės su švietimo ir mokslo ministru prof. Dainiumi PAVALKIU.

Neseniai pirmą kartą dalyvavote ES Švietimo ir Konkurencingumo tarybose. Kokių išspūdzijų parsivežėte? Kas labiausiai šiuo metu rūpi Europai?

Švietimo taryboje buvo svarstomas šiuo metu ne tik Lietuvai, bet ir visai Europai aktualus klausimas – kaip suartinti mokymosi ir darbo pasaulius, kad švietimo sistema jauną žmogų kuo geriau paruoštų darbo rinkai. Ne mažiau svarbu sudaryti sąlygas mokytis visą gyvenimą ir nuolat atnaujinti kvalifikaciją arba persikvalifikuoti. Visai Europai šiuo laikotarpiu aktualu, kad piliečiai gebėtų susirasti darbą arba kurti darbo vietas sau ir kitiems.

Susirinkę į Švietimo tarybą kartu su kitų šalių švietimo ministrais aptarėme, kokios iniciatyvos švietimo sistemoje padėtų jaunimui lengviau įsidarbinti, kokių praktinių priemonių imasi valstybės narės, skatindamos piliečius įgyti darbo rinkai reikalingų gebėjimų. Lietuva, panaudodama geriausią kitų šalių patirtį, diegia naujus studentų praktikos organizavimo darbo vietose modelius, kurie leis įgyti darbo rinkoje reikalingų praktinių įgūdžių ir baigus studijas lengviau įsidarbinti.

Konkretingumo tarybos mokslinių tyrimų dalyje svarstyta, kaip padaryti Europą inovacijų lydere, kaip skatinti mokslininkus ir tyrėjus bendradarbiauti su verslu kuriant naujus rinkoje paklausius inovatyvius produktus ir technologijas. Tai irgi skatintų ekonomikos augimą ir naujų darbo vietų kūrimą. Globaliame pasaulyje konkuruojant su kitais regionais sėkmingai plėtojama mokslinių tyrimų ir inovacijų sritis teiktų Europai didelį pranašumą ir leistų išlaikyti pasiektą socialinę gerovę.

Keletą kartų per metus vykstančios formalios ir neformalios atskiros švietimo ir mokslo tarybos sukviečia šių sričių ministrus. Jas galima vadinti diskusijų erdve ir sprendimų kalve – tai didžiulis forumas, kuriame visos šalys dalinasi patirtimi, kiekvienas ministras pristato savo šalies poziciją, diskutuojant galima pasilyginti, perimti gerus pavyzdžius, susitarti dėl bendrų siekių.

Ką reiškia Lietuvai pirmininkavimas Europos Sąjungai?

Vadovavimas Europos Sąjungos Tarybai keičiasi kas pusmetį – kiekviena valstybė narė gauna teisę ir prisiima pareigą koordinuoti bendrus veiksmus ir diskusijas visai Europos erdvei svarbiais

klausimais. Tad Lietuvai tai reikšmingas išbandymas kaip visavertei Europos Sąjungos narei. Kartais pradėję skaičiuoti pirmininkavimui reikalingas lėšas ir abejoti išlaidų naudingumu pamirštame, kad įstojusi į ES Lietuva turi ne tik teisę gauti, bet ir pareigą dalintis atsakomybe.

Mūsų narystės Europos Sąjungoje naudą galime regėti plika akimi. Puikus pavyzdys – naujoji moderni Vilniaus universiteto biblioteka. Tai ne tik komunikacijos centras „Saulėtekio“ mokslo, studijų ir verslo slėnyje, ne tik informacijos šaltinis mokslininkams ir studentams, bet ir visiems atvira, bet kuriuo metu prieinama moderni kultūros erdvė. Ne tik išpuodingas šiuolaikinis statinys, bet ir kokybiškai kitokia kultūra: biblioteka tampa traukos centru, jaukia ir patogiai vieta gauti informaciją ir ją dalintis.

Pirmininkavimas ES Tarybai suteiks Lietuvai galimybę atkreipti į save dėmesį, tapti geriau matomai ir atpažįstamai Europos erdvėje. Tai mums svarbu, kadangi esame viena iš ganėtinai naujų išsiplėtusios Europos Sąjungos narių. Turėsime progą parodyti kitiems europiečiams, kad Lietuva – patikima partnerė.

Per pirmininkavimo renginius į Lietuvą atvyks daug svečių, nemažai jų lankysis mūsų šalyje pirmą kartą. Tad Lietuvos pirmininkavimas bus ir tarsi vizitinė prisistatymo Europai kortelė.

Ar yra bendra Europos Sąjungos švietimo politika, kurią šalys narės, tarp jų ir Lietuva, privalo vykdyti?

Kartais linkstama lyginti Europos Sąjungą su Sovietų Sąjunga. Tačiau skirtumas čia didžiulis: Briuselis – ne Maskva, kur viskas buvo sprendžiama centralizuotai ir direktyvomis nuleidžiama iš viršaus, ypač švietimo srityje. ES veiklos principus nustatanti Lisabonos sutartis pabrėžia, kad švietimas – tai nacionalinių sprendimų erdvė, Europos Sąjungos institucijos gali tik siūlyti rekomendacijas.

Lyginamosios analizės, kurias atlieka Europos Sąjungos institucijos, labai naudingos. Per jas turime tiesioginę prieigą prie tarptautinio lygio ekspertų išvalgų, kitų šalių praktikos – mums atsiveria išsami informacijos lobynas. Kalbant skaičiais, būdami 3 milijonų gyventojų šalimi galime naudotis geriausiais visos Europos Sąjungos erdvės, kurioje gyvena 500 milijonų, pavyzdžiais.

Kokie šiuo metu yra bendri Europos švietimo tikslai ir kaip atrodo Lietuva Europos kontekste?

Svarbu nepamiršti, kad ES buvo sukurta ir veikia kaip ekonominė sąjunga. Tad šiuo atžvilgiu Europos mastu aktualu pasiekti, kad bendras gyventojų išsilavinimo lygis tolydžio didėtų – tyrimai rodo, kad aukštesnis išsilavinimas garantuoja didesnes pajamas ir bendrą gerovę tiek asmeniui, tiek valstybei.

Galima pasidžiaugti, kad bendrame

■ D.Pavalkis: „Lietuvai pirmininkaujant ES Tarybai švietimo srityje daugiausia dėmesio skirsime aukštojo mokslo tarptautiškumui ir jo finansavimo efektyvumui, lyderystei švietime, profesinio mokymo atvirumui.“

kontekste atrodome neblogai. Tai liudija paskutinėje Švietimo taryboje pristatyta pažangos įgyvendinant strategiją „Europa 2020“ analizė. Pagal 2 svarbiausius rodiklius lenkiame ne tik dabartinį vidurkį, bet ir 2020 m. iškeltus tikslus. Jeigu mokyklos nebaigusiu asmenų procentas Europos Sąjungoje 2011 m. vidutiniškai buvo 13,5 proc., o 2020 m. norima, kad jis sumažėtų iki 10 proc., pas mus tokio jaunimo tik 7,9 proc.

Taip pat esame tarp pirmaujančiųjų pagal aukštojo mokslo skaičius: 2011 m. 45,4 proc. Lietuvos 30-mečių buvo įgiję aukštąjį išsilavinimą, kai Europos vidurkis – 34,6 proc. Aukštojo mokslo prieinamumu ir aukštąsias mokyklas baigusiu studentų kiekiu viršijame ir Europos 2020 metams išsikeltą 40 proc. kartelę.

Tad kiekybę jau turime, dabar svarbu pastangas sutelkti į kokybę.

Yra parametrų, pagal kuriuos turime kur stiebtis, – bendro konteksto matymas, galėjimas pasilyginti dar labiau skatina pasitempti. Štai, pavyzdžiui, jaunų žmonių įsidarbinamumas ir ikimokyklinis ugdymas – pagal šiuos rodiklius atsiliekame nuo ES vidurkio ir tikrai turime kur stiebtis. Tai ir darome, beje, šias problemas spręsti mums taip pat padeda ES struktūrinių fondų lėšos.

Skiriame finansavimą, kad Lietuvoje atsirastų naujų ikimokyklinio ugdymo formų, kad bendradarbiaujant su darbdaviais būtų kuriami nauji studentų praktikos organizavimo darbo vietose modeliai.

Kokie ES pirmininkavimo metu bus Lietuvos prioritetai švietimo srityje?

Lietuva pasirinko tris svarbiausius prioritetus – tai aukštojo mokslo finansavimo efektyvumas ir tarptautiškumas,

lyderystė švietime ir profesinio mokymo atvirumas.

Svarbu pasiekti, kad Europos aukštosios mokyklos būtų konkurencingos pasaulyje, trauktų ne tik Europos, bet ir kitų regionų studentus, kad viešosios investicijos į mokslą ir studijas neštų pridėtinę vertę. Lietuva turi išnaudoti galimybę tapti traukos vieta studentams iš postsovietinės erdvės šalių, tai viena iš svarbiausių bendros Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai prioritetinės krypties – Rytų partnerystės – iniciatyvų.

Lyderystė švietime pabrėžia mokyklų vadovų atrankos ir kompetencijos svarbą. Į Lietuvą sukvietę geriausius Europos ekspertus ir praktikus, svarstysime, kaip užtikrinti, kad mokykloms vadovautų tikri bendruomenės lyderiai, kadangi nuo jų tiesiogiai priklauso ugdymo kokybė ir įvairovė, net ir mokinių noras mokytis.

Trečias mūsų prioritetas – profesinio mokymo stiprinimas: kaip padaryti, kad profesinis mokymas būtų patrauklus, kad atitiktų sparčiai besikeičiančius darbo rinkos poreikius, kad būtų atviras ne tik jaunimui, bet ir norintiesiems įgyti profesinę kvalifikaciją ar persikvalifikuoti bet kuriuo gyvenimo etapu.

Taip pat svarbus yra ir atviros prieigos prie mokymosi išteklių klausimas. Aktyviai svarstoma, kaip sukurti bendrą platformą ir teisinę bazę dalintis patirtimi, kad geriausios mokymo praktikos ir metodai būtų prieinami visiems, kad visi norintieji galėtų naudotis moderniausia metodine medžiaga, interaktyviomis mokymosi priemonėmis.

Bendras Europos Sąjungos tikslas, kad dalinimasis informacija ir išteklių leistų visiems kartu sparčiau judėti į priekį.

Aušra VELIČKAITĖ

Užs. 419

Edukologijos institutas rengia naujos kartos

Kalbamės su Mykolo Romerio universiteto (MRU) Edukologijos instituto direktore profesore Valdone INDRAŠIENE.

• Edukologijos institutas įkurtas 2011 metais, kokius pagrindinius instituto tikslus norėtumėte pabrėžti?

Institutas įkurtas siekiant plėtoti tarpdisciplininių edukologijos žinių kūrimą ir sklaidą, siekiant universiteto konkurencingumo ir pažangos žinių ekonomikoje.

Pagrindinės instituto funkcijos būtų:

- ✓ rengti naujos kartos kompetentingus pedagogus, mokytojus, kitus švietimo darbuotojus;
- ✓ laiku įvertinti edukologijos mokslo tendencijas, ilgalaikius vidaus ir užsienio rinkų poreikių pokyčius;
- ✓ sukurti moderniausių inovatyvią studentų mokomąją bazę;
- ✓ visuomenei išsamiai pristatyti aktualiausių mūsų universiteto, taip pat Europos ir pasaulio universitetų mokslininkų pasiekimus edukologijos mokslo ir praktikos srityje;
- ✓ plėtoti partnerystę su mūsų ir užsienio šalių mokslo ir studijų institucijomis, verslo, kitomis su visuomenės lavinimu susijusiomis institucijomis.

• Kokias studijų programas institutas parengė ir pradėjo įgyvendinti?

2011–2012 metais institutas parengė ir pradėjo įgyven-

dinti tris edukologijos bakalauro studijų programas: ugdymo karjerai pedagogika, sociokultūrinė edukacija ir socialinė pedagogika.

• Prašom plačiau šias programas pristatyti tiems, kas su jomis nėra pakankamai susipažinę. Tai ypač aktualu aukštesniųjų klasių moksleiviams.

Ugdymo karjerai pedagogika. Programos tikslas – parengti kompetentingą pedagogikos bakalaurą, į mokymosi edukacinę paradigmą orientuotą socialinių mokslų srities mokytoją, gebantį įvairiose esamose ir paties sukurtose ugdymo(si) aplinkose padėti ugdytiniui pasirinkti tinkamą profesiją, atsižvelgiant į jo gebėjimus bei aspiracijas, konkretios profesijos reikalavimus ir darbo rinkos poreikius.

Viskas, kas kinta, atsinaujina, yra ir patrauklu, ir palyginti nauja. Šioje programoje siekiama universalumo ir specifškumo dermės, kai bendrosios šiuolaikinio pedagogo kompetencijos siejamos su karjeros konsultantui ir profesijos patarėjui būtinomis kompetencijomis, paisoma ryšio tarp atskirų studijų programų dalių. Tokiu būdu realizuojamas sisteminis požiūris į teorijos ir praktikos dermę. Baigusieji šią programą gebės ne tik rinkti, analizuoti, sisteminti ir teikti informaciją profesijos pasirinkimo, kvalifikacijos įgijimo, profesinio rengimo ir studijų klausimais, inicijuoti ir vykdyti karjeros planavimo gebėjimų ugdymo programas, bet ir dirbti užimtumo analitikais, karjeros patarėjais.

Sociokultūrinė edukacija. Programos tikslas – rengti kvalifikuotus neformaliojo ugdymo specialistus, gebančius ugdyti sąmoningą asmenybę, sugebančią idėjas derinti su žiniomis bei igūdžiais ir kūrybiškai bei atsakingai spręsti savo ir bendruomenės problemas nuolat kintančioje aplinkoje.

Socialinė pedagogika. Ši specialybė leis būsiamam pedagogikos bakalaui giliai ir naujai suvokti, suprasti socialinės pedagogikos principus ir metodus, o sykiu, remiantis kritiniu mąstymu, įgytomis naujomis žiniomis, drąsiai koreguoti individo elgesį ir profesionaliai atstovauti vaiko interesams įvairiose institucijose. Kitaip tariant, tai vaiko asmenybės ugdymas, sergėtojas, gynėjas, gebantis savarankiškai planuoti ir valdyti socializacijos procesus, siekiant vaiko / jaunuolio gerovės ir pilietinės brandos. Tai pirmasis mokytojų, tėvų pagalbininkas, kai iškyla vaiko elgesio korekcijos, saviugdos, integracijos į vaikų kolektyvą klausimai.

• Esate parengę ir keletą naujų įdomių magistrantūros studijų programų.

Taip. Tarkime, magistrantūros studijų programa „**Edukacinių technologijų valdymas**“ skirta tiems, kurie nori gilinti ir plėtoti žinias apie informacinę komunikacinę techno-

■ 2012 m. gruodį MRU Edukologijos institutas ša surengė renginį „Išbandyk profesiją“, kuriame daly-

logijų, vadybinę lyderystės ir mokslinę tiriamąją kompetencijas, plėtoti informacinių technologijų taikymą kiekvienoje švietimo ir ugdymo institucijoje. Studijuojantieji įvaldys modernių technologijų mokymo laboratorijos įrenginius, įgis XXI a. būtinų kompetencijų ir praktinių igūdžių kuriant interaktyvią aplinką bei įvaldant šiuolaikinius bendravimo ir bendradarbiavimo stilius.

MRU Edukologijos instituto mokslininkai pasiryžę vi-

Profesorės dr. Irenos Žemaitaitytės tyrimų kryptis – suaugusiųjų mokymasis (an-

dragogika), kuris apibūdinamas kaip tarpdisciplininis mokslas, tyrinėjantis suaugusiųjų mokymosi dėsningumus ir institucijų teikiamas galimybes mokytis. Profesorė yra sukaupusi didelę patirtį tyrinėdama vyresnio amžiaus žmonių švietimo poreikius ir galimybes visuomenės kaitos kontekste, analizuodama įvairių socialinių grupių formalaus, neformalaus ir informalaus švietimo problemas bei perspektyvas, teisinį švietimą kaip socialinės sanglaudos prielaidą.

Profesorės dr. Ritos Bieliauskienės pagrindinė edukologinių tyrimų kryptis susijusi su visybišku asmenybės ugdymu menu. Darbuo-

se tai įprasminama naudojant biografinį metodą, leidžiantį geriau suvokti asmenybės transformacijų esmę. Profesorė – daugybės mokslinių darbų, tarp jų – vienuolikos monografijų, autorė. Aktyvios ir kūrybiškos mokslininkės vardas gerai žinomas jaunimui – ji įvairių edukacinių projektų, programų ir ekspedicijų iniciatorė ir vadovė, knygelių vaikams autorė. Rita taip pat žinoma pianistė, muzikos kritikė, kasmetinio tarptautinio konkurso „Muzika be sienų“ dalyvė ir diplomantė.

Svarbiausi doc. dr. Odetos Merfeldaitės tyrimai skirti išsiaiškinti socialinės, pedagoginės ir psichologinės pagalbos mokiniams poreikius ir pagalbos prieinamumą bei efektyvumą. Mokslininkė 2007 m. tyrimus apibendrino disertacijoje „Socialinės pedagoginės pagalbos komandos veiklos modelis bendrojo lavinimo mokyklo-

se“. Vaiko gerovės tematika atlieka tyrimus, rengia metodinius leidinius pagalbos specialistams, veda kvalifikacijos tobulinimo mokymus tėvų ir mokyklos bendradarbiavimo, komandinio darbo organizavimo, socialinio konsultavimo, institucinių ir tarpinstitucinių tinklų kūrimo ir kt. tematika. Odetos aktyvi švietimo projektų „Besimokančių mokyklų tinklai“, „Alternatyvus ugdymas“ dalyvė. Kartu su MRU mokslininkų grupe 2012 m. Ugdymo plėtotės centro užsakyta parengė Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo modelį.

os pedagogus ir kitus švietimo darbuotojus

lies moksleiviams, mokytojams, mokyklų administracijos atstovams ir mokinių tėveliams
vavo per tūkstantis dalyvių.

Programa „Sveikatos ugdymas“ suteikia galimybę įsidarbinti įvairiose švietimo ir sveikatos priežiūros bei socialinės paslaugas teikiančiose įstaigose.

Programą „Verslumo edukologija“ baigę magistrai galės dirbti įvairiose nevyriausybiniuose organizacijose, karjeros centruose, verslo inkubatoriuose, tęsti akademinę karjerą šalies ir užsienio universitetuose bei kitose mokslo įstaigo-

se. Plačiau apie šias programas galima pasiskaityti instituto tinklalapyje (http://www.mruni.eu/lt/universitetas/fakultetai/politikos_fakultetas/institutai/edukologijos_institutas/).

• Ką reiškia „Laipsnio neteikianti pedagogikos studijų programa“?

Tai reiškia, kad, norint studijuoti pagal šią programą, rei-

kia turėti aukštąjį išsilavinimą ir vykdyti priėmimo į universitetą sąlygas. Baigęs studijas absolventas galės įsidarbinti ne tik bendrojo ugdymo mokyklose, bet ir viešojo, privataus ar verslo sektoriaus įmonėse bei organizacijose, vykdančiose edukacinę veiklą.

• Gerbiama profesore, įdomu išgirsti apie dar vieną institutą kuriamą akademiją – Pedagogų akademiją. Universitete veikia 9 moksleivių akademijos, bet apie Pedagogų akademiją dar neteko girdėti.

Specialiai pedagogams siūlysiame tęsines kvalifikacijos tobulinimo programas, kuriose iš naujo aptarsime šiuolaikinės pamokos organizavimo, mokymo motyvacijos skatinimo, darbo su tėvais, ugdymo konsultavimo, supervizijos, kolegialaus mokymosi aktualijas. Ypač daug dėmesio skirsime pradedančių pedagogų adaptacijai naujame kolektyve. Jiems ne tik siūlysiame gerai parengtus seminarus, naujausiomis edukologijos mokslo žiniomis paremtas paskaitas, bet ir teiksime nuolatinę individualią nemokamą pagalbą sprendžiant visas jiems iškilusias darbo problemas. Akademija pradės veikti šių metų rudenį. Kviečiame jaunos pedagogus pasinaudoti jiems suteikiama puikia proga tobulėti.

• Bet Jūsų vadovaujamas institutas yra pasiryžęs mokyti ir pačius universiteto... dėstytojus! Ar tai irgi naujiena?

Ne visi dėstytojai turi pedagogų kvalifikaciją, todėl instituto mokslininkai įkūrė dėstytojų meistriskumo mokyklą. Parengtos 4 dėstytojų rengimo programos: „Inovatyvaus dėstytojo pagrindai“, „Metarefleksija pagrįsto interaktyvaus mokymo organizavimas“, „Kolegialus mokymasis sprendžiant problemas“ ir „Mentoriaus konsultanto programa“.

Šiais metais pradėta vykdyti programa „Inovatyvaus dėstytojo pagrindai“ skirta pradedantiems dėstytojams. Šie dėstytojai yra puikūs profesionalai, bet neturi specialaus didaktinio ir andragoginio pasirengimo. Šios programos dalyviai tokią pedagoginio darbo kompetenciją įgis baigę dėstytojų meistriskumo mokyklą. Labai konkreti Edukologijos instituto mokslininkų pagalba padidins jų, kaip aukštosios mokyklos pedagogų, reputaciją.

• Kokią esate išsikėlę Edukologijos instituto viziją?

Mūsų Edukologijos institutas – tarptautinį pripažinimą iškovojoji mokslo ir studijų institucija, gebanti profesionaliai tarptautiniu lygmeniu rengti naujos kartos edukologijos praktikus ir aukšto lygmens mokslininkus. Norėtume, kad institutas taptų patraukliausia vieta neramiems, smalsiems, gabiems moksleiviams, kurie iš naujo atrastų ir išaukštintų kilnų pedagogo darbą.

sada padėti bendrojo ugdymo mokyklų pedagogams

Dr. Jolita Dudaitė 2009 m. apgynė disertaciją „Mokinių matematinio raštingumo kaita edukacinės ir mokymosi aplinkų aspektu“. Mokslininkė turi ilgametę tarptautinę ir nacionalinę švietimo tyrimų organizavimo ir vykdymo patirtį, išmano egzaminų, testų, apklausų kūrimo metodologiją bei duome-

nų analizę tiek remiantis klasikine, tiek tikimybine testų teorija. Tikimybines testų teorijas, pasiekimų vertinimo mokėsi daugkartiniuose IEA ir OECD organizuojamuose kursuose bei seminaruose, duomenų analizės kompetencijas tobulino dalyvaudama Harvardo universiteto (JAV) mokslininkų mokymuose. Jolita – projekto „Renkuosi mokyti!“ lektorė, kelių projektų egzaminų užduočių rengėjų kvalifikacijai kelti bendraautorė, buvusi Mokyklų tobulinimo programos lektorė, brandos egzaminų analizių autorė.

Docentas dr. Romas Prakapas – vienas iš pedagoginės stebėsenos sistemos ir metodikos, skirtos darbui su rizikos grupės vaikų elgesio ko-

rekcija, autorių. Akredituotas Mokyklų veiklos kokybės išorės vertinimo vadovaujantysis vertintojas, mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo koncepcijos ir instrumentų bendraautoris. Kartu su MRU mokslininkų grupe 2012 m. Ugdymo plėtotės centro užsakytu parengė Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo modelį, atlieka įvairius su bendrojo ugdymu susijusius tyrimus. Teikia ekspertines paslaugas ugdymo turinio ir ugdymo organizavimo klausimais.

Visai neseniai Kauno technologijos universitete socialinių mokslų (edukologija) daktaro disertaciją tema „Vadovo transformacinės lyderystės raiška ir jos barjerai vykdanant pokyčius mokykloje“ apgynė dar viena Edukologijos instituto mokslininkė – dr. Jolanta

Navickaitė. Šios mokslininkės tyrimai susiję su švietimo vadybos ir švietimo politikos temomis. Jolanta taip pat išmano švietimo politikos analizės, stebėsenos, statistinių duomenų rinkimo ir apdorojimo technikas. Ji ilgametę bendrojo lavinimo mokyklų veiklos kokybės įsivertinimo (vidaus audito) ekspertė, dalyvavusi metodikų atnaujinimo ir įsivertinimo instrumentų kūrimo veiklose. Tyrėjos kompetencijas Jolanta tobulino dalyvaudama Harvardo universiteto (JAV) mokslininkų mokymuose.

Piešimo pirščiukais įtaka vaiko kalbai

Rūta MARCINKEVIČIENĖ,

Marijampolės „Žiburėlio“ mokyklos daugiafunkcio centro auklėtoja metodininkė

Pastaruoju metu darželius lankyti pradeda vis daugiau vaikučių, turinčių kalbos ir komunikacijos sutrikimų. Į pagalbą skuba tiek specialistai, tiek auklėtojos – joms tenka ieškoti vis efektyvesnių pagalbos būdų.

Tikriausiai nė vienas neįsivaizduojame vaikystės be piešimo. Tai tokia pat natūrali ir spontaniška veikla, kaip žaidimas, vaikščiojimas ar kalbėjimas. Paprastai darželyje tapydami guašu ar akvarele naudojame teptuką ar įvairius štampus. Dažnas mūsų nė nepagalvojame, kad vaikui jo pasaulio pažinimo kelyje būtų pravartu ir natūralu guašą ar akvarelę liesti pirščiukais. Tereikia vaikui pasiūlyti rankų dažų. Tapyti pirštukais smagu ir įdomu, ši veikla žadina vaikų kūrybiškumą. Be to, ji – puikus masažas. Pirštų galiukai labai jautrūs, juose yra daug nervinių galūnelių. Jas švelnus stimuliuojimas veikia raminamai, skatina teigiamas mintis.

Pažaisti su spalvomis galime pasiūlyti tiek metukų mažyliui, tiek vyresnio amžiaus vaikučiams, tik reikia paieškoti tam tinkamų dažų – nekenksmingų ir lengvai nuplaunamų. Metukų mažyliui tiesiog leisime tapnoti taip, kaip jam patinka. Juk tokio amžiaus vaikučiui svarbiausia ne rezultatas, o pats procesas. Vyresniems vaikams piešiant pirštukais galime pasiūlyti jungti figūras, pirštuko atspaudą papildyti brūkšneliais ir kitomis paprastomis figūromis, taip sukuriant mielių paveikslėlių – gyvūnėlių, žmogeliukų ir pan. Piešti pirštais vaikams įdomu, smalsu. Jie liečia dažų paviršių, baksnoja, tyrinėja, brauko pirštelius.

Nustatyta, jog pirštukų miklumas ir sklendi vaiko kalba yra susiję: mat kairiojoje kaktos skiltyje esanti už kalbą atsakinga Broca sritis tiesiogiai susijusi su smulkiaja (rankų ir kalbos padargų) motorika. Kuo aktyviau juda pirštukai, tuo daugiau impulsų gauna minėta smegenų sritis, tuo daugiau

paskatų pradėti kalbėti. Kaip rašo logopedė J.Stasiūnaitė, neveltui žmogus, nerandantis tinkamo žodžio minčiai išreikšti, dažniausiai pasitelkia gestus. Antai japonai, įvertindami išlavėjusios rankų motorikos įtaką vaiko raidai, 2–3 mėnesių kūdikių piršteliu kasdien masažuoja po 2–5 minutes.

Nėra puikesnės pirštukų mankštos už žaidimus su dailės priemonėmis. Šitaip piešiant lavinama smulkioji motorika, sensomotorika, vaizduotė, emocinė raida. Pirštu-

kais ir rankytėmis spaudžiama, glostoma, braukoma, maigoma. Liesdamas dažus, vaikas kaupia sensorinį patyrimą. Asociacijos, išvaizdavimas, nusakymas siekiant išreikšti patyrimą skatina sąvokų ir kalbėjimo formavimąsi. Didysis vokiečių filosofas I.Kantas rašė: „Ranka – tai išorinės smegenys.“ Aktyvių taškų, turinčių ryšių su smegenimis, dirginimas padeda suaktyvinti smegenų veiklą, ugdo dėmesį, valią, atmintį.

2013-ieji – Tarmių metai

Išdidūs žemaičiai smagiai mokėsi dzūkuoti

2013-uosius paskelbus Tarmių metais Šiaulių r. Kuršėnų Stasio Anglickio mokykloje sudarytas renginių planas, skirtas mokinius supažindinti su gimtosios kalbos tarmėmis, ugdyti pagarbą ir meilę tautos tradicijoms, papročiams. Vienas iš pirmųjų renginių buvo Tarptautinės gimtosios kalbos dienos minėjimas.

Apie ją „Dialogui“ parašė lietuvių kalbos mokytoja Alina ŠIMKEVIČIENĖ.

Mūsų mokyklos pastatą sudaro 4 aukštai, tad dien kiekvienas iš jų atstovavo vienai iš ryškiausių lietuvių etnografinių sričių: Žemaitijai, Suvalkijai, Dzūkijai ir rytų Aukštaitijai. Per kiekvieną pertrauką mokiniai buvo kviečiami eilės tvarka į tam tikrą aukštą, kur vyko supažindinimas su Lietuvos etnografiniais regionais ir jų tarmėmis. Koridorių sienas puošė įvairiaspalviai plakatai ir žemėlapiai, kur buvo nurodytos etnografinės sritys, pateikti paveikslai su skirtingų regionų tautiniais rūbais.

Pirmame aukšte buvo parengti stendai su informacine medžiaga apie suvalkiečių gyvenamuosius namus, baldus, rūbus, suvalkiečių tarmės ypatumus, be abejo, mokinius labai viliojo ir keletas suvalkiečių tipo anekdotų.

Pradinukai, „gyvenantys“ antrame mokyklos aukšte, šiai dienai ruošėsi iš anksto. 1–2 klasių vaikai ir paruošiamosios grupės mažyliai spalvino žemaičių tautinius rūbus ir gražiausius darbus eksponavo parodėlėje.

3–4 klasių mokiniai atliko dailaus rašto užduotis. Jie žemaitiškai ir bendrine kalba dailia rašyba rašė Stasio Anglickio žemaičių tarme sukurta eilėraštį „Truobalė pri opės“, labiausiai pavykusius darbus iškabino mokyklos koridoriuje. Pradinių klasių mokytojos parengė plakatus, kuriuose buvo pateikta informacija apie lietuvių kalbos tarmes, paaiškinta, iš ko kilęs žemaičių pavadinimas, kokia žemaičių vėliava ir herbas. Mokytoja Danguolė Petrulienė, tikra žemaitė, visiems II aukšte besimokantiems vaikams tarmiškai skaitė visą Stasio Anglickio eilėraštį „Trobalė pri opės“, paaiškino neįprastus žodžius.

Trečiame aukšte per ilgąją pertrauką mokiniai galėjo stebėti tautinių šokių būrėlį lankančių penktokų atliekamą aukštaičių šokį. Mokinius ruošė tautinių šokių mokytoja Loreta Lideikienė. Tautiniais rūbais pasipuošę būreliai nariai sukėlė pradinukų susidomėjimą. Vyresniuosius sužavėjo moderniai atliekamos aukštaičių dainos, buvo smagu visiems pažaisti šio regiono vaikų žaidimus.

Ketvirtajame aukšte, kuris buvo skirtas dzūkams, demonstruotos skaidrės apie dzūkų tautinius kostiumus, įžymius Dzūkijos žmones, mokyta šiek tiek dzūkuoti, skambėjo šiai etnografiniai sričiai būdingos dainos.

Visą dieną per pertraukas mokiniai buvo užimti, sužinojo daug naudingos informacijos apie gimtosios kalbos tarmes, etnografines sritis. Nuotaiką kėlė ausiai neįprastas lietuviškų žodžių skambesys. Svarbu ir tai, kad visi didžiavosi esą žemaičiai.

TYRIMAI

Atlyginimas svarbesnis nei reputacija

Darbo skelbimų portalo *cvonline.lt* vykdyta apklausa atskleidė, jog renkantis darbo vietą lietuviams labiausiai rūpi atlyginimas ir darbo sąlygos, mažiausiai – įmonės užimama pozicija rinkoje, socialinė atsakomybė ir reputacija. Paklausti, kokie kriterijai yra svarbiausi renkantis darbą, dauguma respondentų nurodė patrauklų atlyginimą (79 proc.), geras darbo sąlygas (77 proc.) ir galimybę dirbti įdomų darbą (77 proc.). Karjeros galimybės buvo svarbios 72 proc. apklaustųjų.

Rečiausiai ieškančiesiems darbo rūpėjo įmonės visuomeninė veikla (10 proc.), užimama lyderės pozicija rinkoje (23 proc.) bei kompanijos novatoriškumas (28 proc.). Įvaizdį ir reputaciją paminėjo 36 proc. apklaustųjų.

Sausio–vasario mėnesiais portalo atliktoje apklausoje dalyvavo 858 respondentai iš visos Lietuvos, iš kurių 51 proc. sudarė 26–35 metų amžiaus darbo ieškančios asmenys.

Išsilavinę žmonės jaučiasi saugesni

Bendrovės „PZU Lietuva gyvybės draudimas“ užsakymu atliktas Lietuvos žmonių saugumo indekso tyrimas parodė, kad Lietuvos gyventojų saugumo jausmas susijęs su jų išsilavinimu – aukštesnio išsilavinimo žmonės jaučia kur kas mažiau grėsmių savo gyvybei ir sveikatai nei mažiau mokslų ragavę šalies gyventojai.

67 proc. aukštąjį ir aukštesnįjį išsilavinimą turinčių respondentų nebijo dėl savo gyvybės, tarp žemiausio išsilavinimo apklaustų žmonių tokių yra 62 proc. Dėl savo sveikatos ramūs jaučiasi beveik 60 proc. tyrimo dalyvių su aukštuoju išsilavinimu, žemesnio išsilavinimo žmonių grupėje – 57 proc.

Gyvybės draudimo specialistai mano, kad šie skaičiai liudija didesnę aukštesnio išsilavinimo žmonių dėmesį savo gyvybės apsaugai ir toms situacijoms, kai jai gali kilti grėsmė.

Senelius keičia „Google“

Pusantrą tūkstančio Didžiojoje Britanijoje gyvenančių ir anūkų turinčių asmenų apklausa rodo, kad vis dažniau vaikai, norėdami gauti patarimų ir sužinoti atsakymus į jiems rūpimus klausimus, informacijos ieško internete, o ne klausia savo šeimos narių. Kitaip tariant, „Google“, „Wikipedia“ ir „Youtube“ pakeitė vyresniąją kartą, nes vaikai savo seneliams nebeužduoda esminių klausimų – visą informaciją susiranda internete.

Tik vienas iš keturių tyrime dalyvavusių senelių teigia, kad vaikai prašė jų patarimo namų ruošos klausimais (pavyzdžiui, apie drabužių skalbimą, maisto gaminimą arba sagos įsiuvimą).

Klausimo „kaip viskas buvo, kai tu buvai jaunas?“ iš jaunimo teigia sulaukę tik trečdalis respondentų. 96 proc. apklaustų vyresniosios kartos atstovų teigia patys būdami maži vyresniesiems užduodavę kur kas daugiau klausimų.

Du trečdaliai senelių tvirtina, kad jų tradicinis vaidmuo šeimoje tampa vis mažiau svarbus.

„Dialogo“ inf.

R. Tamošaitis:

kas neskaito knygos – tas beveik gyvulys

Iki šių metų lietuvių kalbos ir literatūros įskaitos teliko kiek daugiau nei dvi savaitės. Taigi Lietuvos abiturientai, jau pasirinkę kalbėjimo temas ir potemių, o ne vienas – jau ir pristatęs mokytojui kalbėjimo planą, dairosi po savo ir bendrąją kultūrinę bei natūrinę patirtį, renkasi medžiagą ir repetuoja jos sutalpinimą į 10 minučių.

Smarkesni, kompleksų nevaržomi abiturientai nepasikuklina pagalbos ruošiantis įskaitai kreiptis ir į įvairius kultūros kūrėjus, „pasiaiškinti“ už savo žodžius paprašo ir gyvus klasikų.

Tokio tauraus abiturientų intereso objektu tapo ir literatūrologas, rašytojas Regimantas Tamošaitis. Primename, jog tarp šių metų įskaitos potemių yra ir toks:

Anot literatūrologo, rašytojo Regimanto Tamošaičio, „atsiremami į klasiką mes daromės tiesūs, teisingi, mūsų mintis atranda tikrąsias vertybes ir per jas randame kelią į kitą žmogų“. Argumentuotai pritarkite šiai minčiai arba ją paneikite.

Dar kartą apie klasiką ir vertybes

Regimantas TAMOŠAITIS

Iš mokinio laiško dėl temų: „Tačiau nesuprantu vieno, ką jūs norite pasakyti „randame kelią į kitą žmogų?“ Be abejonės gal galėtumėt šiek tiek argumentuoti savo mintis ir pagelbėti manosioms? Dėkui už sugaištą laiką. Pagarbiai, mokinyš.“ [Ž. G., gauta: 2013-02-28]

Atsakymas

Gerbiamas [mokiny], malonu, kad parašėte, tik mano paaiškinimai priklauso nuo mano nuotaikos ir įkvėpimo ☺. Suprantate, aš esu laisvas nuo visokių egzaminavimų, kaip noriu, taip ir galvoju ☺. Bet šįryt turiu keletą laisvų minučių, tad pamėginkime pamąstyti kartu, jei neprieštaraujate. Nes turite teisę savo tiesas išmąstyti savo būdu, savo galva, kaip to mus moko ne tik mokykla, bet ir gyvenimas. Visgi kartais paranku pasikliauti ir vadinaisiais autoritetais, asmenimis, kurie turi patirties ir yra linkę draugiškai ja dalintis.

Kaip klasika (laiko patikrinta grožinė literatūra) ir vertybės jungia žmones?
Logiška ir elementaru yra tai, kad:

A. Klasikoje mes randame fundamentalių, visai žmonijai svarbių idėjų, problemų, vertybių ir pan., kurių vien iš savo patirčių nesugebėtume išmąstyti, nes atskirai paėmus žmonių gyvenimai yra elementarūs, riboti. Klasika mus moko suvokti svarbius ir didelius dalykus, pirmiausia susijusius su mūsų pačių gyvenimo prasme.

B. Pasisėmę iš klasikos idėjų, temų ir vertybių mes turime apie ką kalbėtis su kitais žmonėmis, esame jiems įdomūs, o jie mums svarbūs kaip mūsų pokalbių ir mąstymo dalyviai. Juk negalime kalbėtis tik su savimi? Mes norime su kažkuo dalintis, žmogus turi poreikį dalintis jausmais ir mintimis. Dalindamasis jis jungiasi su kitais, įveikia vienišumo jausmą. Bet kaip ir kuo tu dalinsiesi, jei tavo galvoje tuščia? Kam tu būsi įdomus?

Taigi kažką žinodami jau galime prasmingai bendrauti, kalbėtis ir taip daromės svarbūs vieni kitiems, tarp mūsų tarsi nusidriekia koks idėjų kelias, kuriuo judame vienas į kitą, pažįstame vienas kitą ir – per kito žmogaus ypatybes – labiau suvokiame save, savo ypatingumą, savitumą, skirtinumą. Kiti žmonės su savo požiūriais, patirtimis bei idėjomis mums yra lyg veidrodys, kuriame aiškiau pamatome save. Kiti mums padeda pažinti save, džiaugtis savi, gerbti save, ir tai yra gerai.

Jei neskaitome knygų ir neturime idėjų bei vertybių, – apie ką galima kalbėtis? Tik apie daiktus ir kasdienybės įvykius. Kiek tokios kalbos gali suartinti žmones, padaryti juos svarbius vienas kitam? Nė kiek: paplepėjai ir išsisiskyrei, – ar ne?

Manau, be knygų skaitymo, be gilesnio mąstymo net ir santuoka – intymiausias asmenų bendravimas – yra netvari, laikina. Kur nėra įsisąmonintų vertybių, kur žmonės sieja tik netvarūs daiktai ir laikini interesai, ten viskas yra laikina ir netvaru. Kur tarp žmonių nėra idėjinės giminystės ir vertybinio ryšio, ten santykiai savanaudiški, ten žmonės tiesiog naudojami vienas kitu. Pirmiausia pasinaudoja vienas kito kūnu: toks požiūris į kitą žmogų kaip į priemonę savo tikslams (geismams) tenkinti yra laikomas nuodėmingu, nes juo paneigiama šventa, dvasinė žmogaus esmė. Žmogus yra *vertybė savaime, tikslas pats sau*, o ne priemonė kito žmogaus, visuomenės ar net valstybės tikslams. Tai svarbiausia humanizmo pamoka, esminis principas. Ir, manau, jis mums visiems turėtų patikti. Nes žmonės nori būti laimingi ir laisvi, o ne gimti tam, kad kažkam vergautų. Visa žmonijos istorija yraėjimas iš vergijos į laisvę, ir tas žygis neturi pabaigos, jis tęsiasi. O geriausias žmogaus draugas ir padėjėjas šiame kelyje yra knyga, sukaupti tūkstantmetės žmonijos patirtis, mokanti išminties ir gerumo.

Knyga žmogų daro žmogumi, be knygos jis yra tik keistos gyvybės rūšies individas, savo egzistencija ir pasidauginimu besirūpinantis individas. Dauginimasis yra įdomi, gamtos užprogramuota veikla, tokiai veiklai nereikia proto, nes žmogus valdomas instinktų.

Kam šiaip reikalingi žmonės žemėje? Nei jie valgomi, nei žemę jais gali arti...

Nežmogiškos, neteisingos santvarkos, kurias kartais vadiname totalitarinėmis, kaip tik taip ir daro: žmones paverčia vergais, baudžiauninkais ar kapitalistinės sistemos įkaltais, o žmogų ginančius menininkus slopina ir naikina. Senovės Kinijoje buvo toks režimas, kuris vadovavosi šūkiu: knygas – į ugnį, mokslininkus – į duobę. Panašiai elgėsi ir fašizmas, bolševizmas. Naciai lageriuose buvo įsigudrinę net visokius baldus ir toršerus gaminti iš tatuiruotos žmonių odos.

Knygos nelabai reikalingos ir vartotojiškai visuomenei, nebent kaip prekė. Dabar populiarinama pramoginė literatūra, bukinanti darbo mases, o klasikos vertybės, leidžiančios žmogui susivokti, stumiamos į šalį.

Grįžkime prie rimtos literatūros, kurios skaitymas kartais nėra lengvas, bet užtat mums labai daug duoda, keičia mūsų sąmonę, suteikia išminties ir stiprybės. Visa, kas yra tikra, kas žmogui duoda jėgos, reikalauja pastangų (kaip ir sporte). Knyga, suartinanti žmonių patirtis, mokanti pajusti kito žmogaus gyvenimo vertę, jo jausmų grožį ir buvimo prasmę, moko mus aukotis, būti dėl kito žmogaus, jam padėti, jį gerbti, mylėti.

Visa tai nėra naivių idealistų fantazijos, tai pati tikriausia žmogiškojo gyvenimo realybė, žmogaus praktinės (moralinės) veiklos sritis, žmogiškosios kultūros sfera, į kurią mes nuo pat vaikystės įeiname žodžio, kalbos ir knygos keliu.

Kalba ir knyga yra ypatingas, dvasinis žmonijos komunikacijos būdas. Tai bendravimas ne tik siekiant kokių nors praktinių tikslų, bet ir sielų suartėjimo, dvasinio bendrumo jausmo. Be knygos žmogus būtų vienišas gyvulys... Liūdnas, baugštus, medžiojamas.

Knyga yra tekstas, kalbantis apie žmogaus buvimo prasmę, apie jo tikslus ir problemas. Šalia grožinės literatūros dar yra ir kiti menai, kurie atlieka tokią pačią užduotį: suartina žmones, kuria dvasinę ir kultūrinę bendriją, kurioje egzistuoti yra saugiau ir jaučiau nei laukinėje kovoje už būvį.

Taigi knyga yra aukščiausia humanizmo apraiška, leidžianti mums pajusti ir savo, ir kito žmogaus buvimo šventumą, gyvenimo paslaptį.

Kas neskaito knygos, tas ne žmogus. T. y. ne asmuo, ne kultūros subjektas (žmonijos dalyvis), bet toks savitas biologinės rūšies individas, gyvenimo geismo ir mirties baimės kamuojamas organizmas, beveik gyvulys.

Dar šia tema „Dialoge“

• Regimantas Tamošaitis „Aš ir pats save bijočiau paneigti...“, 2013, Nr. 6.

➤ **KALBA. MOKYKLA. VISUOMENĖ**

Kol dar turime gimtąją kalbą...

„Nors Europoje laikomasi nuostatos, jog būtina saugoti kalbų įvairovę, o nacionalinių kalbų apsauga bei puoselėjimas yra laikomi valstybinės svarbos reikalu, gimtosios kalbos vartojimui didžiulę įtaką daro ekonominiai bei socialiniai veiksniai, o šie, žinoma, lietuvių kalbai nepalankūs. Jie daug palankesni vadinamosioms tarptautinio bendravimo kalboms. Todėl miestuose gausėja užrašų užsienio kalbomis, – juk turistai svarbiau už gimtąją kalbą. Deja, realybė tokia ir tai mūsų neguodžia“, – teigia Šiaulių r. Kuršėnų Lauryno Ivinskio gimnazijos lietuvių kalbos mokytojos **Raimonda Rumbinaitė** ir **Asta Mazūraitė**, antrojoje respublikinėje mokslinėje konferencijoje „Gimtoji kalba mokykloje“ (ŠU) skaičiusios pranešimą apie gimtosios kalbos padėtį šiandieninėje visuomenėje.

„Tai ką daryti lietuviams? Kaip išsaugoti vieną iš seniausių pasaulio kalbų? Ką parodysime antrąjį 2013 m. pusmetį sulaukę nemenko būrio svečių iš Europos? Gal tuos nelietuviškus užrašus ant parduotuvių vitrinų? Gal dvikalbius gatvių pavadinimus? Gal ginčus dėl tautinėms

mažumoms (lenkams) „suvienodintų“ reikalavimų per egzaminą?“ – retoriškai klausia mokytojos. Lituanistės savo pranešime išsamiai apžvelgė didžiulą lietuvių kalbai išlikti ir klestėti nepalankių, autorių manymu, aplinkybių: globalizacija, knygų neskaitymas, informacinių technologijų įsigalėjimas ir t. t.

Savo pranešimą mokytojos užbaigia konstatacija, jog „galima tik apžvelgti skaudžią šiandieninės lietuvių kalbos padėtį visuomenėje, bet ne išspręsti“.

Vis dėlto, norėdamos, kad jų žodis neliktų lyg balsas tyruose, R. Rumbinaitė ir A. Mazūraitė siūlo:

• **Skirti** didesnę dėmesį lietuvių kalbai bendrojo ugdymo mokyklose.

• **Dalyti** klases į grupes ne tik per užsienio kalbų pamokas, bet ir per lietuvių, jei jose yra 30 mokinių (12 klasėje – 5 savaitinės lietuvių ir 5 anglų kalbos pamokos; lietuvių kalbos ir literatūros egzaminas yra privalomas visiems, tačiau ruošiantis jam klasėje sėdi 30, o užsienio kalbos – pasirenkamasis ir klasėje sėdi tik 15 mokinių).

• **Reikalauti**, kad mokyklų bibliotekos būtų pakankamai aprūpinamos knygomis (jei norime išugdyti skaitančią tautą).

• **Įvesti** mokinių, baigusius 8 klases, privalomą žinių patikrinimą – geriausia rašyti diktantą, nes jis geriausiai parodo raštingumo lygį.

• **Nesureikšminti** informacinių technologijų svarbos. Elektroninėje terpėje vartojama ženklų sistema ugdo atsainų mokinių požiūrį į raštingumą.

• **Reikalauti**, kad techninėse priemonėse (visuose telefonuose) būtų lietuviška abėcėlė.

• **Visų dalykų mokytojai privalo taisyklingai kalbėti ir rašyti.** Į mokyklas tik baigę aukštąsias mokyklas ateina dirbti gana neraštingi mokytojai. Aukštosioms mokykloms privalu atkreipti dėmesį į savo studentų raštingumą, kad neatsitiktų taip, jog mokome mokinius, o patys rašome su klaidomis.

Neraštingas mokytojas – bėda mokyklai, gėda universitetui.

VAIKŲ DEPRESIJA:

kaip atpažinti ir pažaboti?

Žodis „depresija“ mūsų kasdieniame gyvenime yra tapęs tokiu įprastu, kad bendradarbio ištartą frazę „Mane apėmusi juoda depresija“ tiesiog praleidžiame pro ausis. Būti depresyviams dabar lyg ir madinga. Depresyvumu esame linkę vadinti bet kokią stresinę būseną, jauseną ar prastą nuotaiką...

Šia tema kalbamės su Vilniaus universiteto Vaikų psichiatrijos ir socialinės pediatrijos centro docente Sigita LESINSKIENE.

✓ Kas yra ir kuo pasireiškia depresija?

Bet kokia emocinė įtampa ir prislėgtumo jausmas – tai dar ne depresija. Medikai depresija vadina liguistą ilgalaikę būseną, smarkiai sutrikdančią žmogaus gyvenimo kokybę. Depresija susirgęs žmogus praranda sugebėjimą džiaugtis gyvenimu, pajunta fizinių jėgų stygių, sutrinka jo miegas, netenkama apetito, juntami kiti specifiniai somatiniai kūno simptomai. Įvairių šalių tyrimai rodo, kad depresinės būsenos išgyvena 5–20 proc. gyventojų. O liūdniausia tai, kad šia liga ima sirgti vis jaunesni žmonės.

✓ Negi ir vaikai? Juk anksčiau buvo teigiama, kad tai – tik suaugusiųjų negalavimas.

Deja, neseniai nustatyta, kad depresijos simptomai gali pasireikšti ir ankstyvame amžiuje. Netolimoje praeityje manyta, jog depresyvumo požymiai paauglystėje yra natūralus dalykas – esą šiuo laikotarpiu ieškoma savojo „aš“, giliai išgyvenama dėl daugelio psichologinių brandos reiškinių ir t. t. Išties paaugliui natūralu būti ir liūdnam, ir susimąščiusiam, ir jautriam. Tačiau ši būseną neturi jam trukdyti normaliai gyvuoti savo sociokultūrinėje aplinkoje (mokyti, turėti draugų, šiltai bendrauti su namiškiais). Jei liūdesys ir prislėgtumas ilgai nepraeina – vadinas, jau galima įžvelgti depresinio sutrikimo požymius. Į depresiją dabar jau nežvelgiama kaip į vienos priežasties sutrikimą, veikiau – kaip į visą spektrą labai individualių nuotaikos būsenų. Šias būsenas mėginama sugrupuoti. Pavyzdžiui, paauglių depresija priskiriama atskiram pogrupiui.

✓ Kas jai būdingiausia? Kaip tėvai ir mokytojai galėtų atpažinti, kad paauglys išgyvena depresinę būseną ir jam jau reikia specialistų pagalbos?

Paauglystės depresyvumą dažnai lydi pykčio, susierzinimo, agresijos protrūkiai. Paklausęs tokio jaunuolio, ar dažnai jį kas nors nervina, sužinai, jog nervus jam gaudina beveik viskas. Toks paauglys namuose būna itin dirglus, jo tėvai dažnai skundžiasi: pasiūlai jam ką nors – blogai, nesiūlai – irgi blogai... Bet kuriuo atveju viskas negerai, viskas ne taip, kaip turi būti. Tokių emocijų proveržio kamuojamo paauglio santykiai su tėvais, broliais, seserimis, draugais ir bendraklasiais, aišku, smarkiai sutrinka.

✓ Ką tokiu atveju reikėtų daryti?

Pirmiausia pasikonsultuoti su vaikų ir paauglių psichiatru bei šeimos gydytoju. Juk tai jau liguistos būsenos. Specialistai patars, kaip reaguoti į neretai iššaukiantį paauglio elgesį, padės sureguliuoti užimtumą, popamokines veiklas, dienvartę. Paprastai imamas kompleksinės pagalbos.

✓ Ar kiekviename amžiaus tarpsnyje depresija pasireiškia savitai?

Taip. Beje, depresyvūs gali būti net ir visai maži vaikai. Mums dažnai nė į galvą nešauna, kad pusantų–dvejų metų vaikams irgi būdingas liguistas liūdesys. Štai kanadiečiai nustatė, jog depresijos požymių turi net 15 proc. jų šalies mažųjų. Įdomu tai, kad beveik visų jų motinoms taip pat buvo būdingi šio sutrikimo simptomai. Vadinas, galima teigti, kad depresyvi būseną gali būti paveldima. Mamos prislėgtumas ir liūdesys, nuotaikų svyravimai neretai būna užsitęsios pogimdyvinės depresijos padariniai.

Kanadiečiai išsiaiškino, jog mažų vaikų depresyvumą visada lydi iniciatyvos stoka, nerimas, dirglumas, irzlumas, verksmingumas. Paprastai sakom: štai koks neramus vaikas – nuolat puola į ašaras. O kad jis dar ir beveik visą laiką liūdnas – nekreipiam dėmesio. Mažieji dar nesugeba žodžiais įvardyti savo emocinių būsenų, jų nuotaiką ir savijautą galime pajusti stebėdami žaidimus, piešinius, bendravimą su aplinkiniais ir pan. Tėvai ir ikimokyklinių įstaigų darbuotojai tiesiog nesusimąsto, kad pernelyg nedrąsus, nesmalsus, dažnai nieko nenorintis, vangus mažasis gali turėti depresijos požymių. Kadangi tokie vaikai, skirtingai nuo hiperaktyviųjų, savo elgesiu nesukelia aplinkiniams daug rūpesčių, yra didelis pavojus, kad jų depresinės būsenos nebus atpažintos.

Trimečių–keturmečių–penkiamečių depresyvumas dažnai pasireiškia ir kūno, arba somatiniais, simptomais, ypač galvos, pilvo skausmais. Mažieji kartais net negali aiškiai pasakyti, ką jiems skauda, jie tik jaučia, kad jų kūneliui kažkas negerai. Neretai tokiems vaikams būdingas nepaaiškinamas nerimas, jie gali atrodyti tarsi atsiliekantys nuo normalaus vystymosi.

✓ Gal depresyvumo simptomai labiau ima „lįsti į paviršių“ vaikui ėmus lankyti mokyklą?

Mokyklinio amžiaus vaikų depresijoms būdingi ir mūsų jau minėti požymiai, ir tam tikri savitumai. Dažnai dėl emocijų sutrikimų vaikui būna sunku susikaupti, mokytis, atsiranda ir kitų sunkumų. Kartu

reikia nepamiršti ir galimai patirtos prievartos ar smurto tikimybės.

Apskritai vaikų nuotaikos ir elgesio sutrikimai skirstomi į dvi dideles grupes: į eksternalizuoto tipo (nukreiptus į išorę) ir į internalizuoto tipo (nukreiptus į vidų) sutrikimus.

Eksternalizuoto tipo sutrikimai pasireiškia dažniausiai neklusniu, provokuojančiu elgesiu, impulsyvumu, padidintu judrumu, aktyvumu. Tokie vaikai kliudo kitiems, tad šio tipo sutrikimus aplinkiniai greičiau atpažįsta ir kreipiasi pagalbos. Šios rūšies simptomus, beje, labiau pastebi auklėtojai ir mokytojai negu tėvai, mat namuose tokie vaikai gali būti daug ramesni negu dideles bendraamžių kolektyvuose.

O štai internalizuoto tipo sutrikimus labiau atpažįsta tėvai ir kiti artimieji. Šių sutrikimų turintys vaikai yra mažai pastebimi darželių grupėse ir mokyklų klasėse, nes niekam neužkliūna. Niekas nepagalvoja, kad toks tylenis gali turėti rimtų vidinių išgyvenimų, dažnai lydimų nerimo, baimių, prislėgtos nuotaikos.

Kuo mažesnis vaikas, tuo dažniau depresinius požymius išduoda somatiniai simptomai. Su tuo susidūrę tėvai paprastai puola ieškoti vidaus ligų arba, išsiganę prastų mokymosi rezultatų, ima manyti, kad jų vaikas vystosi lėčiau nei priklauso. Neretai vaikas pradėdamas barti už tai, kad niekuo nesidomi, nenori lankyti tėvų išrinktų būrelių, net su draugais neina žaisti. Jis kaltinamas tinginyse, neveiklumu. Dažnai visiškai nepagalvojama, kad tas „gulnėjimas“ yra fizinių ir psichinių jėgų stygiaus požymis.

Sunkiausia yra giluminė depresija, neretai susijusi su menkavertiškumo jausmu („aš blogesnis už kitus“) ir netgi su savižudiškomis mintimis.

Depresijos (o ir savižudybės) grėsmė ypač padidėja tada, kai vaikas jaučiasi vienišas, nuo mažens patyręs daug netekčių, išsiskyrimų, dvasinių traumų, kai jo artimųjų žmonių santykiai pašliję... Kartais tokiais atvejais pasireiškia kraštutiniai vaiko mėginimai pagerinti artimųjų bendravimą desperatiškais priemonėmis: „Pamatysit, aš nusizudysiu!“ Į šiuos bauginimus, tariamus grasinančiu tonu, reikia itin atidžiai įsiklausyti ir pradėti ieškoti pagalbos priemonių.

✓ Vadinas, visomis jėgomis būtina stengtis užkirsti kelią liguistoms psichinėms būsenoms?

Ir neleisti joms įsisenėti. Prevencija ir ankstyvoji intervencija – svarbiausios, jos gali užkirsti kelią nelaimėms. Daugybę priemonių galima sėkmingai taikyti darželiuose bei mokyklose, tiek grupinių, tiek individualių užsiėmimų metu. Būtent tai stengiausi akcentuoti Vilniaus miesto savivaldybės tarybos Sveikatos komiteto ir Lietuvos moterų draugijos iniciatyva sostinės merijoje organizuotos konferencijos metu, kurioje gvildinti aktualūs pagalbos emocijų ir elgesio problemų turintiems vaikams klausimai.

Pastebėjęs, jog su vaiku „kažkas ne taip“, mokytojas, ypač klasės vadovas, turėtų kreiptis pagalbos į psichologus, socialinius, specialiuosius pedagogus. Specia-

listai, pasitelkdami įvairias metodikas, paprastai netrunka išsiaiškinti vaiko psichinę būklę.

Beje, mes turime skatinti vaikus pažinti bei mokėti įvardyti tiek savo, tiek bendraamžių emocines būsenas. Kuo anksčiau įsikišama, tuo lengviau būna iš jų, liquistų, išsikapstyti.

✓ Kokiais būdais galima padėti vaikams reguliuoti depresines būsenas?

Pastebėta, jog dalis vaikų turi vadinaamųjų afektų (nuotaikos reguliacijos sutrikimų) arba sunkumų įveikiant negatyvias emocijas. Pavyzdžiui, į depresiją linkę mažieji pasižymi silpnesniu negu jų bendraamžiai bendruoju gebėjimu kuo nors džiaugtis. Vaikų darželių auklėtojos, pastebėjusios, jog auklėtinio tarsi niekas niekada nedžiugina, turėtų į tai atkreipti dėmesį. Nuliūdę tokie vaikai sunkiau nusiramina.

Nuo pat kūdikystės vaikai, o vėliau ir suaugusieji skirtingais amžiaus tarpsniais taiko įvairias taktikas savo nuotaikoms sureguliuoti. Vienos jų būna veiksmingesnės, kitos mažiau, pasitaiko ir pavojingų... Tėvai dažnai nesupranta, kodėl sūnus ar dukra, grįžę iš mokyklos, žiūri komiksus ar kokius linksmus filmukus, užuot ruošę pamokas ar skaitę. Suaugusiesiems net į galvą nešauna, kad taip daroma nuotaikai pakelti, padėti sau pailsėti po sunkios mokyklinės dienos.

Įvairiose šalyse mėginama sukurti skirtingo amžiaus vaikams pritaiktą nuotaikų gerinimo, arba afektų reguliacijos, programų. Metodikos naudojamos skirtingos, bet esmė jų – viena: kaip išmokyti save pradžuginti ir sau padėti, kai negera ir liūdna. Ir paremtos jos ne moralizavimu, o atjauta, stiprybės ugdymu. Naudojami net specialiai sukurti filmukai.

Beje, dažnai vaikai bendraamžių kolektyvuose būna gana jautrūs ir patys padeda vieni kitiems: energingas, gerai nusiutekęs vaikas ima globoti išsigandusį, liūdną, nedrąsų.

Tėvai, matydami savo atžalą nuolat prislėgtą, gali kreiptis į šeimos ar vaikų ligų gydytojus, vaikų ir paauglių psichiatrus, kurie profesionaliai atpažįsta liguistas liūdesio ir nerimo apraiškas. Praktika rodo, kad, pavyzdžiui, paaugliams atsiakratyti ilgalaikio nerimo bei liūdesio ypač veiksmingai padeda fizinis aktyvumas, šokis, judesys, meno terapija.

Tiesa, pats depresinių sutrikimų turintis asmuo turi norėti „priimti pagalbą“. Dažnai būna taip, kad visi aplinkiniai iš kailio neriasi, kad jam būtų geriau, o jis pats nerodo jokio noro pralinksėti.

„Išsiugdyto bejėgiškumo būseną“ neretai imama manipuliuoti, siekiant padidinti dėmesio sau. Šitai kartais tiesiog siurbta siurbiamą energiją iš aplinkinių. Tipinis pavyzdys – herojus iš knygos apie Mikę Pūkuotuką – liūdnasis Asiliukas, kuris jaučiasi negerai, nes „gerai būti negali niekada“.

Išėjus viena – reikia išmokyti atpažinti ir „pažaboti“ liūdną nuotaiką keliančias mintis bei pamėginti keisti savo mąstymą iš pesimistinio į optimistiškesnį.

Kalbėjosi **Dana DOVYDAITYTĖ**

Be kaltės kalta?

Pernai paminėta Natalijos Gončiarovos, didžiojo rusų poeto Aleksando Puškino žmonos, 200 metų gimimo sukaktis. Ta proga šios asmenybės gyvenimas vėl susilaukė aktyvesnio dėmesio.

Pasmerkta apkalboms

Reta moteris istorijoje yra pelniusi tiek dėmesio, tiek tyrinėjimų, knygų tik dėl to, kad buvo... žmona. Tiesa, didžio poeto žmona. Nataliją Gončiarovą rūsčiai smerkė bendraamžiai. O ypač – bendraamžės. Puškino mirties priežastimi ją laikė rašytojas Michailas Bulgakovas. Smerkė Nataliją ir poetės Ana Achmatova, Marina Cvetajeva. „Ji pasižymėjo tik vienu – buvo gražuolė. Tik – gražuolė, tiesiog – gražuolė, nepaženklinta proto, sielos, širdies, talento. Nuogas grožis, smeigiantis kaip kardas. Ir – įveikė...“ Tai M.Cvetajevos proza apie ją, Nataliją. Būta ir eilių.

Puškinas vadino ją „naminiu“ Natašos vardu. Ir dar – žmonele, savo mieląją žmonele. O eilėse – madona. Jos daugelis ne kentė. O jis – mylėjo. Ir prieš savo mirtį, tarsi nujausdamas, koku purvu ji bus drabsstoma, pasakė: „Ji, vargšėlė, nekaltai kenčia ir dar kentės dėl žmonių nuomonių.“

Kas tik nedrabstė Natalijos Puškinos negailestingais priekaištais ir nepagrįstais kaltinimais! Štai, pavyzdžiui, neseniai per Rusijos televiziją aktorė Irina Mirošničenko pareiškė, jog pats Puškinas suvedinęs savo žmoną su Dantesu...

Beveik Tatjana...

Išliko visai nedaug Natalijos Gončiarovos laiškų Puškinui, bet tie, kuriuos galima perskaityti, rodo jų autorę buvus gerą, ramią, paprastą (būtent – paprastą, o ne prastą) moterį. Galima surizikuoti ir sulyginti ją su „Eugenijaus Onegino“ Tatjana: „Buvo ištikima žmona ir pasiaukojanti motina.“ Per šešerius santuokos metus ji pagimdė poetui keturis vaikus. Penktojo neišnešiojo – grįžtant iš eilinės puotos ištiko persileidimas. Už tai vyro buvo tėviškai pabarta laiške. Tačiau ir čia į pirmą planą iškyla vyro baimė dėl žmonos sveikatos, o ne priekaištai. Ji jam rašė, kad jos

pašaukimas – vaikai: „...ir kuo labiau esu mažųjų apsupta, tuo labiau jaučiuosi patenkinta“.

Natalija tvarkė šeimyninį biudžetą, o tai buvo itin nelengva turint galvoje nedeles pajamas ir amžinas skolas: „Man labai nesinori varginti vyro visais savo smulkiais ūkiniais rūpesčiais, juk ir taip matau, koks jis liūdnas, prislėgtas...“

Nors prie neturto Natalijai Gončiarovai nereikėjo pratintis: ji buvo kilusi iš pusiau iširusios šeimos, pasitaikydavo, kad į pokylius su seserimis atvykdavo avėdama sudrengtus batelius ir mūvėdama gerokai padėvėtomis pirštinaitėmis.

„...O tavo sielą myliu dar labiau už tavo veidą“, – tai garsioji citata iš Puškino laiško žmonai. Puškinas, kaip visi puikiai žino, per savo audringą gyvenimą buvo įsimylėjęs daug syk, audringai ir stipriai. Žinoma ir tai, kad jo donžuaniškame sąrašė žmona užėmė 113-ąją vietą. Esama žinių, kad ji netapo jam ir paskutine moterimi... Kai jiedu tuokėsi, aukštuomenės nuomonė buvo tokia: vargšėlė, ji tokia jauna, nekaltą, o jis toks vėjaviškiškas, nedorovingas!

Įsimylėjęs Puškinas paprastai dievindavo savo aistros objektą, apsupdavo damą dėmesiu ir eilėmis. Bet tuo pačiu beveik apie visas savo mylėtas moteris atsiliepdavo gana ciniškai. Jis netikėjo moteriška meile, ištikimybe, atsidavimu, mat žinojo šių jausmų kainą. Ir staiga „palūžo“, išvydęs Nataliją Gončiarovą...

Mylėjo ar nemylėjo?

Nataliją daugelis laikė šalta, bejausme, „marmurine“. O ji buvo tiesiog jauna, drovi, santūri tylenė. Be to, truputį trumparegė ir dėl to ne itin pasitikinti savimi. Gerokai vėliau ji prisipažino: „Tik melsdamasi atgaunu dvasinę ramybę, kurią anksčiau visi laikydavo šaltumu ir dėl to man smarkiai priekaištaudavo. Ką padarysi? Širdis savaip drovi. Tik Dievas ir nedaugelis išrinktųjų turi raktelį nuo mano širdies.“

Ko gero, pagrindinis klausimas šios poros istorijoje visai ne tas – buvo Natalija ištikima savo vyrui ar nebuvo. Veikiausiai derėtų klausiti – mylėjo ji Puškiną ar nemylėjo jo. Puškinas vos išvydęs šešiolikmetę Nataliją prarado galvą ir po keleto santuo-

■ N.Gončiarova

kos metų jausmingai prisipažindavo: „Aš vis dar myliu savo žmoną.“

Jis prašė jos rankos, bet pasiekė ją ne iš karto. Ilgėjosi, kentėjo. Vedė – jeigu galima taip pasakyti – „blaivia galva“, t. y. suprasdamas visą situacijos ir savo ateities, kuri jam anaipol neatrodė rožinė, sudėtingumą. Jis nebuvo kilmingas, buvo, švelniai tariant, neturtingas, o tiksliau – paskendęs skolose. Apskritai pirmajai Maskvos gražuolei Natalijai Gončiarovai jis nebuvo tinkama partija. Ir vis dėlto ją už jo ištekinę, o ji sutiko. Tad gal ir ji nebuvo abejinga? Juk, kaip žinoma, Puškinu, nors jis tikrai nebuvo gražuolis, moterys žavėjosi ir net ne juokais jį įsimylėdavo.

Nėra įrodymų, kad poetas ir jo žmona būtų kivičijęsi ar konfliktavę. Žinoma, išskyrus paskutinį – lemtingąjį – kartą. Kai Puškinas gulėjo mirties patale, jo žmonos skausmas, liudininkų teigimu, buvęs toks didelis, kad nelaimingoji vos neišprotėjo.

Po Puškino

Po vyro laidotuvių, kaip poetas prieš mirtį jai ir buvo liepęs, Natalija išvyko į

kaimą ir kurį laiką gyveno uždara gyvenimą, nešiodama gedulą. Taip prabėgo net daugiau nei dveji (vyro prašytieji) metai. Poetas mirė 1937-ųjų vasario 10 d. Rodytis viešumoje, siaurame pažįstamų rate, Natalija Puškina vėl ėmė 1840-aisiais. Ir vėl jos grožis negalėjo nežavėti... Ir ji ištekinę už generolo Lanskio. Dar pagimdė vaikų. Buvo laiminga. Vyras ją mylėjo ir dievino. Nugyveno ji gana ilgą gyvenimą. Ši moteris tebekaitino vyrų vaizduotę ir pradėjusi šeštąją dešimtį – jai nebūtum davęs ir keturiasdešimties.

Kur kas anksčiau aiškiai neabejingas Natalijai poetas, literatūros kritikas, valstybės veikėjas, Puškino draugas kunigaikštis Piotras Viazemskis rašė: „Jūs – valdžia, Jūs visuomenės galybė, ir aš nežinau, kodėl Jūs niekada nesugebėdavote imtis vadovaujančio vaidmens, kurį Jums yra skyrusi pati prigimtis ir kuri Jums priklauso visiškai teisėtai. Jūs nesugebate būti valdovė... Nederėjo būti tokia gražia, kaip esate, kad gyventumėte tokį liūdną gyvenimą...“

Parengė Dana KURMILAVIČIŪTĖ

PROJEKTAI

Kūrė ledo papuošalus

„Stipriai spustelėjus šaltukui šiomet vėl pasidžiaugėme žiemos teikiamomis galimybėmis kurti ledo papuošalus. Tęsėme projektą „Ledo papuošalai žiemos sodui-2“, – praneša „Dialogui“ Mosėdžio vaikų lopšelio-darželio auklėtoja **Marytė Leilionienė**.

Mosėdiškių iniciatyvą palaikė bei projekte dalyvavo ir kitos Skuodo rajono ikimokyklinio ugdymo įstaigos, Šilutės r. Saugų, Nidos, Kretingos r. Salantų, Plungės r. Platelių, Klaipėdos r. Kretingalės lopšeliai-darželiai, Telšių „Berželis“. Kiekviena įstaiga kūrė įvairias ledo kompozicijas ir atsiuntė gražiausių akimirkų nuotraukų – iš jų mosėdiškiai sukūrė spalvingą stendą.

■ Nidos lopšelio-darželio „Ažuoliukas“ ledo papuošalai

MOKYKLOSE

Minkė, lipdė, pynė...

Radviliškio r. Baisogalos mokyklos-darželio Pakiršinio ikimokyklinio ir pradinio ugdymo skyriuje įvyko „Amatų diena“ (organizavo mokytoja A.Gilienė). Projektinės dienos metu vaikai lankėsi Radviliškio rajono savivaldybės etninės kultūros ir amatų centre. Jo direktorė E.Karaliūtė supažindino vaikus su senaisiais tradiciniais lietuvių amatais: kalvyste, pynimu, medžio drožyba, tekstile, keramika, juvelyrika, parodė centre veikiančią parodą.

Dar vaikai pašoko ir padainavo, o po to išsiskirstė į grupėles darbuotis. Priešmokyklinukai su mokytoja V.Jasiulienė ir keramiku M.Labanausku mokėsi dirbti su moliiu: susipažinę su keramikai naudojamais darbo įrankiais mokiniai patys minkė, formavo ir nusilipdė suvenyrą. Kita grupė su amatų centro direktore E.Karaliūte gaminosi vaškines žvakes, pynė suvenyrines širdeles.

Pasak „Dialogui“ parašiusios direktorės pavaduotojos ugdymui **Gintarės Pužauskienės**, veikla mokiniams labai patiko, jie grįžo linksmi nusiteikę, daug sužinoję, pasiryžę ir toliau savarankiškai lankytis amatų centre veikiančiuose būreliuose.

■ Priešmokyklinukai su mokytoja Valerija Jasiulienė ir keramiku Marijum Labanausku mokėsi dirbti su moliiu.

Pristatė nemokamo visuomeninio transporto idėją

Radviliškio Vaižganto gimnazijos komanda antrus metus iš eilės dalyvavo respublikiniame Jaunimo verslumo turnyre Šiauliuose FIX'13, kurį rengia ŠU Socialinių mokslų fakultetas. Šiemet į turnyrą susirinko kolegijų, gimnazijų ir profesinio rengimo centrų atstovai. Radviliškiečių komanda, išradę pasivadinti „4 kapeikos“, pristatė nemokamo visuomeninio transporto Šiaulių mieste idėją. Išanalizavę esamą situaciją, jaunieji verslininkai pristatė šios idėjos privalumus ir trūkumus, paaiškino, kuo tai būtų naudinga miestui ir gyventojams. Komanda pateikė pasiūlymą, kaip šią idėją įgyvendinti, kaip taupyti lėšas ir modernizuoti Šiaulių visuomeninį transportą. Padarytas išvadas pristatė vertinimo komisijos ekspertams.

■ Radviliškio Vaižganto gimnazijos komanda „4 kapeikos“ šauniai pasirodė respublikiniame Jaunimo verslumo turnyre Šiauliuose FIX'13.

Pristačiusios savo idėjas komandos susirungė VEMP (vadybos ir ekonominio modeliavimo pratybos) turnyre. Vaižganto gimnazijos komanda „4 kapeikos“, pasirinkusi teisingą žaidimo strategiją, gerai apskaičiavusi sprendimus, VEMP turnyro finale iškovojo I vietą.

„Svajojame savo gimnazijoje surengti mažąjį VEMP turnyrą, o ateityje pakviesti kitas rajono mokyklų komandas susirungti. Dėkojame visiems pasidžiaugusiems mūsų sėkme ir linkime būti aktyviems“, – rašo „Dialogui“ dvi Vaižganto gimnazijos komandos narės Dominyka Ragaliauskaitė ir Vestina Sirutavičiūtė.

Vienintelis „gyvos“ literatūros šaltinis

Kelmės r. Tytuvėnų gimnazijoje yra kelerios durys, kurios beveik neužsiveria. Tarp jų – bibliotekos ir skaityklos. Čia ir mokiniai, ir mokytojai užsuka paskaityti naujausios spaudos, pasiimti reikiamos knygos, apsidairyti kaskart kintančioje aplinkoje arba tiesiog pabendrauti vieni su kitais ir čia triūsiančiomis moterimis. Bibliotekoje dirba Onutė Zakarienė, skaityklos tylą saugo Danutė Baniienė. Aišku, pagrindinis jų užsiėmimas – rūpintis skaitytojais, bet darbuotojos nepamiršta ir jas supančios erdvės. Visur daug įvairių gėlių, lentynas puošia dovanotos kompozicijos, čia pat vyksta technologijų pamokose sukurtų darbų parodos ir parodėlės.

Didžiausia šiuo metu eksponuojama paroda – Almos Adamkienės fondo dovanotų knygų. Fondas įvairiais leidiniais biblioteką turtina nuo 2000-ųjų. Tai vienintelis „gyvos“ literatūros šaltinis, nes iš niekur daugiau biblioteka nepasipildo. Šiemet gautos 78 knygos, leidyklų kainomis įvertintos 1614 litų. Knygos – visai „šviežios“, išleistos 2012 metais. Šįkart daug literatūros ir mokytojams. Minėdamos geru žodžiu fondą, bibliotekos ir skaityklos darbuotojos linki A.Adamkieni stiprios sveikatos ir ilgų gyvenimo metų, – pasakoja „Dialogui“ mokytoja Bronislava Buchienė.

Meninių fotografijų paroda Molėtų gimnazijoje

Molėtų gimnazijoje veikia dviejų gimnazistų – Virginijos Bareikytės ir Šarūno Vaidachovičiaus meninių fotografijų paroda, – praneša „Dialogui“ socialinė pedagogė Jolanta Liubeckaitė. Virginija yra 2011 metų Lietuvos mokinių meninės fotografijos konkurso laureatė, 2012 metų respublikinio gamtos fotografijos konkurso „Žemės spalvos“ II vietos laimėtoja, o Šarūnas sėkmingai dalyvavo 2012-ųjų Lietuvos mokinių meninės fotografijos konkurse, jo nuotrauka eksponuojama virtualioje parodoje. Abu fotografai savo nuotraukų yra pateikę laikraščiams, gimnazijos kūrybos almanachui.

■ Meninių fotografijų, kurių paroda atidaryta Molėtų gimnazijoje, autoriai Virginija Bareikytė ir Šarūnas Vaidachovičius

Nuo Flinto mankštos iki protmūšio

Mokyklos ir šeimos dieną mokykla tapo jaukiu židiniu, buvimo kartu, išsikalbėjimo, atsivėrimo, naujų atradimų vieta.

Ekperimentinės popamokinės programos „Sveikiau yra geriau“ vadovė D.Sinkevičienė ir kulinarai visą bendruomenę sukviė į akciją „Rinkis maistą teisingai“. Šeimos bendrumo, bendradarbiavimo, patirties sklaidą spalvingai, skoningai ir subtiliai iliustravo tėvėlių kūrybinių darbų paroda „Mano rankų atspindžiai“. Meno vadovės N.Misevičienės naujai besikuriančio liaudiškos muzikos ansamblio armonikos garsai ir skambios melodijos visus traukė užsukti pasiklausyti vingrių sutartinių bei joms pritarti – senelių dainas traukė visa bendruomenė. Mokytojai A.Raišelis ir J.Morkevičienė mokė inkilų gaminimo slapščių. Reikėjo tik užsukti į muzikos mokytojos L.Palavenienės vadovaujamą linijinių šokių šokėjų susibūrimą – ir kojos pačios kilnojosi, o rankos plojo į taktą. Sesuo D.V.Grushevskia ir kapelionas kunigas D.Avellaneda šeimas kvietė į valandėlę „Kas yra vertybė? Ar ji mums reikalinga?“

Mokytoja D.Raudienė – patyrusi protų mūšio organizatorė. Net vienuolikos šeimų komandos ištare garsiai ir ryžtingai: „NORIU, GALIU IR PASIEKSIU“ – ir atvyko į protų mūšio kovą! Tokie renginiai skatina domėtis mokslu bei mus supančiu pasauliu.

Sporto salėje vyko šeimos

■ Meno vadovė Nijolė Misevičienė ir jos besikuriantis liaudiškos muzikos ansamblis

mų spartakiada „Draugystės laivas“. Lai vo kapitonams kūno kultūros mokytojams V.Motiekaitienei, V.Jociui ir L.Bieliūnienei išmonės netrūko – į komandas susibūrusiems dalyviams teko varžytis nuotaikingose rungtyse, šokti Flinto mankštą. Žinoma, nugalėjo draugystė.

Mokykla 2007–2013 m. dalyvauja respublikiniame projekte „T klasė“. Raidė „T“ reiškia „Tėvų“. Projekto tikslas – skatinti tėvus aktyviau įsitraukti į mokyklos gyvenimą. Ir šįsyk visa bendruomenė nuoširdžiai dalinosi mokyklos ir šeimos bendradarbiavimo patirtimi, diskutavo, bendravo su projekto vadove ir leidinio „T klasė“ redaktore J.Jadkonyte-Petrailiene bei visa „T klasės“ metodinio filmo komanda.

Aktyvios šventės organizatorės ir dalyvės buvo mokyklos direktorė V.Petrulevičienė, pavaduotoja R.Taurozienė, mokyklos tarybos pirmininkė J.Chatkevičienė. Direktorė džiaugėsi, kad linksmas pabuvimas kartu daug prasmingesnis už vakarą, praleistą prie kompiuterio.

Danguolė KVILIŪNIENĖ,

Panevėžio Alfonso Lipniūno pagrindinės mokyklos mokytoja, projekto „T klasė“ koordinatorė mokykloje

Šimtadienis: keturi broliai iš Lizdeikonių

Radviliškio Lizdeikos gimnazijos trečiokai ir jų auklėtojos ilgai rinkosi Šimtadienio temą. Ją, pasak „Dialogui“ parašiusios mokytojos Gitanos Abromikienės, norėjosi surasti nebanalią, išlaikyti aukso vidurį tarp nevalgaraus humoro ir prasmės, juk ši šventė – kaip atskaitos taškas, ties kuriuo baigiasi linksmybės ir prasideda susikaupimo bei itin intensyvaus mokymosi laikotarpis. Galiausiai tema pasirinkta – Lizdeikonys, tai yra kaimas. Spektaklio vienijanti grandis šeima – motina, tėvas ir keturi sūnūs, ieškantys vietos po lietuviška saule. Vienas nori likti tėvo ūkyje ir ieško sau išrinktosios, kitas domisi verslu, trečiasis save mato vilkintį kareivišką uniformą, o ketvirtąjį domina lengva duona – pramogų pasaulis. Žodžiu, jie vyksta į pasaulį ir ieško savojo „aš“ ir patiria daug nuotykių...

„Šimtadienis baigėsi nerealiai atlikta daina „Geriausio mūsų vakarai“. Trečiųjų gimnazistų kūrybiškumas ir energija sužavėjo bei pranoko abiturientų lūkesčius. Ne veltui tiek nuoširdaus darbo, kūrybinių kančių ir ieškojimų teko patirti“, – dalijasi informacijos autorė.

Ledo ritulys Žemaitijoje

Mažeikiuose ir Plungėje yra vaikų, kuriuos itin domina ledo ritulys. Plungės sporto mokykloje įsteigus minėtos sporto šakos sekciją, o Mažeikiuose subūrus tokias privataus sektoriaus paslaugas, abiejų miestų vaikams sudarytos sąlygos tenkinti šį poreikį. Nuo praėjusio sezono prasidėjusi partnerystė jau duoda vaisius, – informuoja „Dialogą“ sporto mokyklos ledo ritulio treneris, kūno kultūros mokytojas ekspertas Andrius Kaveckas. Pedagogas praneša apie Plungėje ir Mažeikiuose įvykusias varžybas bei abiejų komandų puoselėjamą tikslą artimiausiais metais įsiliesti ir į Lietuvos vaikų ledo ritulio čempionatą.

DIALOGAS

Vyriausioji redaktorė
Elena Tervidyte
Tel. 234 4328,
mobil. 8 ~ 699 38 150,
telena@takas.lt

www.dialogas.com

Redaktorė Lizeta Lozuraitytė: redaktore@dialogas.com; tel. 234 0482
Apžvalgininkas Vytautas Strazdas: apzvalgininkas@dialogas.com; tel. 234 6943
Korektorė Lina Paragytė: korektura@dialogas.com
Maketuotojas Arturas Gusevas: maketas@dialogas.com
Vyr. buhalterė Rasa Krilavičiūtė: buhalterija@dialogas.com
Administratorė Laurena Remenčiūtė: info@dialogas.com; tel./faksas 234 1571
Prenumerata: prenumerata@dialogas.com

Savaitraščio indeksas 0017.
Redakcija: Antakalnio g. 31, LT-10312 Vilnius. Faksas 234 1571
Įmonės kodas 221262680. Atsiskaitomoji sąskaita LT72 70440 6000118958
AB SEB bankas. Banko kodas 70440.

Straipsnių autorių mintys gali nesutapti su redakcijos nuomone. Už reklamos, skelbimų ir mokamų straipsnių turinį redakcija neatsako. Rankraščiai neregistruojami ir negrąžinami. Kopijuoti ar platinti savitiraštiję publikuojamą medžiagą be redakcijos sutikimo draudžiama.

Leidžia UAB „Polilogas“.

REMIA SPAUDOS, RADIO IR TELEVIZIJOS FONDAS Media Support Foundation

Išleina ketvirtadieniais.
Laikraštis leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. SL 093. 4 sp. l. Tir. 2021 egz.
Spausdino UAB „Lietuvos ryto“ spaustuvė, Gedimino pr. 12a, LT-01103 Vilnius.
ISSN 1392–1916

„Guru guru į Kaziuko turgų“

■ **Technologijų mokytojas Aurimas Lingė su savo mokiniais mugėje įrengė medžio apdirbimo dirbtuvėles.**

Ankstų kovo 1-osios rytą į Šalčininkų r. Turgelių vidurinę mokyklą sugužėjo maži ir dideli, seni ir jauni, kas pirkti, kas parduoti, kas šokti ar dainuoti. Ketvirtus metus vykstanti Kaziuko mugė kūrybingų mokytojų dėka išaugo į gražią ir didelę šventę. Mokytojos **Jovita Striukienė** ir **Donata Bartasevičienė** „Dialogui“ pasakoja: „Stalai lūžo nuo kepinų, rankdarbių, suvenyrų. O už stalų – jų pardavėjai: Turgelių mokyklos, Juodšilių „Šilo“ gimnazijos, Riešės gimnazijos, Vilniaus „Šaltinio“ pagrindinės mokyklos mokiniai. Virš pardavėjų – viliojanti reklama: „Ateikite, derėkitės ir turėkite!“ Šventės partneriai – Dieveniškinių technologijų ir verslo mokyklos mokytojai ir mokiniai mokė pinti iš vytelių, kepti meduolius, gaminti interjero detales iš buitinių atliekų. Būsimosios kirpėjos visiems norintiesiems modeliavo šukuosenas.

Turgelių mokyklos ikimokyklinės grupės auklėtinės prosenelė A.Kozlovskaja mokė rišti verbas, derinti spalvas, komponuoti džiovintus augalus...

Už pagalbą rengiant šventę pedagogai dėkoja „Vilnijos“ draugijai ir Čingų fondui.

Smagi pažintis su prekybininko profesija

„Nuo ankstauro ryto mokinukai rinkosi su pilnomis pintinėmis tėvėlių ir jų pačių pagamintų kepinų, papuošalų, rakandų. Visi pakiliai nusiteikę laukė, kada galės susipažinti su prekybininko profesija...“ – apie Kaziuko mugę Šiaulių Gegužių progimnazijoje rašo direktoriaus pavaduotoja ugdymui **Rita Tamašauskienė**.

Kaziuko šventės tradicija gyvuoja

Mokytoja **Birutė Mozurkevičienė** „Dialogui“ praneša, jog Tauragės „Šaltinio“ pagrindinės mokyklos mokiniai Kaziuko mugei pradeda ruoštis iš anksto: vieni skaptuoja, pjausto, lipdo, kiti – karmo, siuva, siuvinėja, piešia, treti – iškepa visokių skanumynų. Gamybos technologijos dažniausiai išmoktos ir išbandytos technologijų, darbėlių (pradinių klasių) pamokose, įvairiuose būreliuose, kuriuos mokiniai lanko mokykloje ar kitose užklasinio ugdymo įstaigose. „Akį traukia ašočiai, švilpynės, sagės ir kitokie dirbiniai iš molio, nes mokykloje jau keleri metai veikiančiame molio „ceche“ suvenyrai yra gaminami nuo pat pradžios iki galo. Kaskart šventėje daug dirbinių iš odos: šiam amatui skirti būrelio nariai dalyvauja ne tik mokyklinėse, bet ir rajoninėse, respublikinėse mugėse. Nemažai praktiškų ir išmoningų darbėlių iš medžio: pjaustymo lentos, Užgavėnių kaukės, samčiai, šaukštai... Mokinių kūrybiškumą ugdo technologijų mokytojai S.Gembutienė, A.Paulauskienė, A.Šlimas ir G.Cemnalianskis.

Pirko, pardavinėjo, derėjosi, seilę varvino...

Ir gimnazistai, ir mokytojai, skambant nuotaikingai muzikai, pirko, pardavinėjo, derėjosi, ragavo mokinių sveikatos stiprinimo grupės vaistažolių arbatos, grožėjosi rankdarbiais ar seilę varvino į saldumynus žiūrėdami...

Dalis gimnazistų uždirbtus pinigėlius dovanų tradicinei savanorystės akcijai „Ačiū, kad galvojate apie mus“, skirtai Utenos gyvūnų globos namų paramai maitinti, – apie Molėtų gimnazijos Kaziuko ir sveiko maisto mugę pasakoja „Dialogui“ **Jolanta Liubeckaitė**.

Prekiavo net daigus išleidusiais svogūnais

„Dauguma darbėlių buvo skirti Velykoms: megztos vištelės, dekoratyviniai kiaušiniai, gėlės, loveliai kiaušiniams ridenti, sveikinimų atvirukai... Labai populiarūs buvo papuošalai iš karoliukų, veltinio, gamtinių medžiagų. Berniukai pardavinėjo medinius inkilus, šaukštus, menteles. Viliojo akį daugybė nertų, megztų, iš popieriaus, dekupažo technika atliktų puošmenų. Pirmokai sugalvojo mugėje prekiauti žalius daigus išleidusiais svogūnais. O penktokas Dominykas Jocas eksponavo parduodamų savo šuniukų nuotraukas. Kokia gi mugė be muzikos? Įvairių klasių atstovai linksmino dalyvius dainomis, buvo galima pasiklausyti smuiku, akordeonu atliekamų smagių melodijų, daug kas ir pašokti galėjo. Vaikus viliojo įvairios loterijos, kuriose buvo galima išlošti ne tik saldinių, bet ir mielių smulkmenų. Retas grįžo namo tuščiomis rankomis. Juk lauktuvės iš Kaziuko mugės – privalomas dalykas“, – apie Kaziuką Šiaulių r. Kuršėnų Stasio Anglickio mokykloje pasakoja mokytoja **Alina Šimkevičienė**.

Kaziukas Stakliškėse

Prienų r. Stakliškių vidurinės mokyklos kiemas virto triukšminga prekyviute, tradicines pamokas pakeitė kultūrinės-educacinės veiklos. Mergaitės dalyvavo kasų pynimo studijoje; sporto salėje kaukšėjo plaktukai, dzyravo pjūklai – buvo gaminami inkilėliai. Etnomuzikologijos studentas J.Čepulis, grodamas dūdmaišiu, armonika, kanklėmis ir fortepijonu, pritraukė nemažą būrį aukštesniųjų klasių mokinių išbandyti savo jėgas ir miklumą sportiniame žaidime „Paukštis“, pasiklausyti kazokų liaudies dainų su baltarusišku priedu... Edukacinėse veiklose mokiniai susipažino su paklausiomis profesijomis bei specialybėmis ir t. t.

KONKURSAI

Istorija praeityje ir kompiuteryje

Šiaulių „Romuvos“ progimnazijoje įvyko (02 26) integruotas istorijos ir informacinių technologijų (IT) edukacinis konkursas „Istorija praeityje ir kompiuteryje“. Jame dalyvavo penktų klasių mokinių komandos iš Dainų, Ragainės, „Sandoros“, Rėkyvos, Gegužių, Medelyno ir „Romuvos“ progimnazijų.

Konkurso dalyviai susirinko parengę namų darbus – komandos prisistatymą, kuriam atsispindėjo renginio tematika. Vieni deklamavo, kiti dainavo apie kompiuterio svarbą žmogaus gyvenime, dar kiti panaudoję IT parengė videomedžiagą ar pranešimus apie savo mokyklas ir jų istoriją.

Pirmajame konkurso etape progimnazijų komandos sprendė testą pasitelkusios aktyvaus dalyvavimo sistemą „Optivote“. Atlikti interaktyvias užduotis mokiniams padėjo sąveikioji „Smart board“ lenta. Komandas vertino mokinius atlydėjusios istorijos mokytojos.

Konkurso nugalėtoja tapo šeimininkų komanda, antroji vieta atiteko Rėkyvos progimnazijos penktokams, trečioji – „Sandoros“.

Po konkurso IT mokytoja R.Nemaniienė renginio svečiams pristatė dar naują Šiaulių „Romuvos“ progimnazijoje robotikos mokslą, glaudžiai integruojantį matematikos, fizikos, biologijos, neurobiologijos, informatikos, industrinio dizaino mokslų praktinį taikymą.

„Konkursas „Istorija praeityje ir kompiuteryje“ – puikus pavyzdys, kaip galima skatinti mokinius domėtis Lietuvos istorija panaudojant IT“, – įsitikinusios renginį organizavusios Šiaulių „Romuvos“ progimnazijos mokytojos **V.Samuilytė** (istorija) ir **R.Nemaniienė**.

*Nuoširdžiai užjaučiame Naujosios Akmenės muzikos mokyklos
direktorę **Iriną Mikulevič** dėl vyro mirties.*

Lietuvos muzikos ir meno mokyklų vadovų asociacija

ŠIAME „DIALOGO“ NUMERYJE MINIMOS 43 UGDYMO ĮSTAIGOS

„Romuvos“ gimnazija, Šiauliai
„Romuvos“ progimnazija, Šiauliai
„Sandoros“ progimnazija, Šiauliai
„Saulėtekio“ gimnazija, Šiauliai
„Šaltinio“ pagrindinė, Tauragė
„Šaltinio“ pagrindinė, Vilnius
„Žiburėlio“ mokykla daugiafunkcis centras, Marijampolė
Alfonso Lipniūno pagrindinė, Panevėžys
Baisogalos mokykla-darželis, Radviliškio r.
Baltrušaičių pagrindinė, Tauragės r.
Dainų progimnazija, Šiauliai
Didždvario gimnazija, Šiauliai
Dieveniškinių technologijų ir verslo, Šalčininkų r. sav.
Dzūkijos pagrindinė, Alytus
Gegužių progimnazija, Šiauliai
Juliaus Janonio gimnazija, Šiauliai
Juodšilių „Šilo“ gimnazija, Vilniaus r. sav.
Kretingalės vaikų lopšelis-darželis, Klaipėdos r.
Kuršėnų Lauryno Ivinskio gimnazija, Šiaulių r.
Kuršėnų Stasio Anglickio, Šiaulių r.

Lieporių gimnazija, Šiauliai
Lizdeikos gimnazija, Radviliškis
Lopšelis-darželis „Berželis“, Telšiai
Medelyno progimnazija, Šiauliai
Molėtų gimnazija, Molėtai
Mosėdžio vaikų lopšelis-darželis, Skuodo r.
Muzikos, Naujoji Akmenė
Nidos lopšelis-darželis „Ažuoliukas“, Neringa
Platelių lopšelis-darželis, Plungės r.
Ragainės progimnazija, Šiauliai
Rėkyvos progimnazija, Šiauliai
Riešės gimnazija, Vilniaus r. sav.
Salantų lopšelis-darželis „Rasa“, Kretingos r.
Sartininkų pagrindinė, Tauragės r.
Saugų vaikų darželis, Šilutės r.
Simono Daukanto gimnazija, Šiauliai
Sporto, Plungė
Stakliškių vidurinė, Prienų r.
Šv. Kristoforo gimnazija, Vilnius
Tytuvėnų gimnazija, Kelmės r.
Turgelių vidurinė, Šalčininkų r. sav.
Vaižganto gimnazija, Radviliškis
Želsvos pagrindinė, Marijampolės sav.

Cigaretės keitė į obuolius

Akcija „Diena be traškučių ir limonado“ bei paskaita „Sveikas maistas – kūnui vaistas“ (ją skaitė sveikatos priežiūros specialistė N. Stravinskienė) savo Sveikuolių savaitę pradėjo Marijampolės savivaldybės Želsvos pagrindinės mokyklos bendruomenė. Antrąją – estafečių – dieną buvo organizuotos varžybos, jose dalyvavo mokinių ir mokytojų komandos. Sveikų pusryčių dieną 5–10 kl. mokiniai išradingai pristatė sveikų pusryčių patiekalus, jų receptus, vaistažolių arbatas bei sultis. Ketvirtadienį dėmesys skirtas kovai su žalingais įpročiais: aštunto-

■ Moksleiviai ruošiasi sveikuolių pusryčiams...

kai surengė akciją „Atsisipirk žalingiems įpročiams“, kurios metu sveikatos kioskelyje visi norintieji galėjo cigarettes arba energinį gėrimą iškeisti į obuolį, riešutą ar sulčių stiklinę. Penktadienį visos klasės susirinko aptarti veiklų. Bendrą darbą vainikavo ir bendras mokinių šokis, kurio kasdien aktyviai buvo mokomasi pertraukų metu.

Kiekvieną „Sveikuolių savaitės“ dieną mokiniams buvo sudaryta galimybė ne tik aktyviai judėti, bet ir klausytis paskaitėlių bibliotekoje apie sveiką gyvenseną, rūkymo žalą, badavimo sukeltas ligas. Klasės piešė plakatus akcijoms apie sveiką mitybą, judėjimo naudą, traškučių žalą, visiems buvo dalijami informaciniai lankstinukai.

„Sveikuolių savaitės“ akcijų sumanytojai ir organizatoriai – mokinių tarybos nariai apdovanoti įvairiais prizais. 5–10 klasėms įteikti padėkos raštai už gražiausius plakatus, sveikiausių pusryčių receptus, sportiškumą ir aktyvumą.

„Džiugu, kad į „Sveikuolių savaitės“ veiklas aktyviai įsijungė ir mokytojai. Jie ne tik rengė vaisių pertraukas, dalijosi sveikų pusryčių receptais, sportavo, bet ir dalyvavo šiaurietiško ėjimo užsiėmime, kurį vedė Visuomenės sveikatos biuro specialistas M. Čėsna“, – pasakoja „Dialogui“ apie Sveikuolių savaitę parašiusi Želsvos pagrindinės mokyklos direktoriaus pavaduotoja ugdymui Asta Kulbokienė.

Šimtas „zuikių“ susirinko...

„Šiandien saulė tekės 8.00 val. Pirmokų klasėse ryte kils pūga su vėjo gūsiams, bet po pietų aprims. Diena bus įtempta, pilna linksmo pirmokų juoko.“ Tokią orų prognozę Alytaus Dzūkijos pagrindinėje mokykloje išspausdino laikraštukas „100 dienų mokykloje“. Būtent šią progą, t. y. 100 dienų, kaip pirmokėliai jau mokosi mokykloje, – ir paminėjo Dzūkijos mokyklos pradinukai.

Mokytojos Dalia Paleckienė ir Sonata Vosylienė „Dialogui“ pasakoja: „Per šimtą dienų pirmokai pasiekė tikrai daug: jie pažino raides, išmoko skaityti, skaičiuoti, jau gieda Lietuvos himną bei moka abėcėlę. Ir šventei jie labai uoliai ruošėsi: mokėsi dainelių, eilėraščių, vaidybos paslapčių – parengė bendrą kūrybinę improvizaciją pagal E. Mieželaičio poemą „Šimtas zuikių“.“

Gimnazijoje „svečiavosi“ Australija

Robertas Saudargytis nuotr.

■ Šiaulių Juliaus Janonio gimnazijos tradicija tapusi Australijos savaitė įtraukia gimnazistus į įvairias veiklas.

Šiaulių Juliaus Janonio gimnazijoje tradiciškai vyko Australijos savaitė. Jos metu surengta įvairių parodų (muziejuje – „Australijos lietuviai“, skaitykloje – „Australija tolimesnė ir artimesnė“), parengta stendinių ekspozicijų. Progą įsijausti į tolimesnį krašto gyvenimą, papročius ir nuotaikas suteikė Australijos muzikos ir poezijos diena. Mokiniai skatinti domėtis šios šalies kultūra, istorija, geografiniais ypatumais rengiant projektus. Savo užsienio kalbų mokėjimą ir talentus gimnazistai turėjo galimybę patikrinti dalyvaudami vertimų konkurse „Tavo žvilgsnis“ ir 22-ajame I. Poželaitės-Davis AM kūrybinio rašinio konkurse – dalyvauti pastarajame šiame užsiregistravo rekordinis skaičius dvyliktojų – net 93, – praneša „Dialogui“ gimnazijos žurnalistų klubo „Tebūnie šviesa“ narė Karolina Matelionytė.

Šia neeiline savaitė, pasak informacijos autorės, galėjo pasidžiaugti ne tik tai janoniečiai, bet ir kitų mokyklų mokiniai.

Gerbiami mokytojai, direktoriai, darželių auklėtojai, dėstytojai,
„Dialogas“ – Jūsų profesinis laikraštis.
Kviečiame prenumeruoti ir siūlome 3 variantus –
rinkitės Jums patogiausią!

I.

Popierinė laikraščio versija

Užsiprenumeruoti galima:

- Interneto svetainėje www.dialogas.com. Raskite prenumeratos nuorodą, ją paspauskite, užpildykite pateiktą formą ir šią atsiųskite į redakciją.
- Visuose „Lietuvos pašto“ ir „Lietuvos ryto“ skyriuose – tradiciškai.

Prenumeratos kaina:

- » visiems metams – 175,89 Lt,
- » pusei metų (6 mėn.) – 95,94 Lt,
- » 3 mėn. – 47,97 Lt,
- » 1 mėn. – 15,99 Lt.

II.

Elektroninė laikraščio versija

Prenumeruoti galite adresu

<http://www.dialogas.com/pdf-prenumerata/>

Prenumeratos kaina

FIZINIAMS asmenims:

- » visiems metams – 87,95 Lt,
- » pusei metų – 52,77 Lt,
- » 3 mėn. – 29,74 Lt,
- » 1 mėn. – 10,00 Lt.

JURIDINIAMS asmenims

(tiems, kam reikalinga sąskaita faktūra):

- » visiems metams – 115,69 Lt,
- » pusei metų – 63,74 Lt,
- » 3 mėn. – 32,57 Lt,
- » 1 mėn. – 11,79 Lt.

III.

Tinklapis – dialogas.com

www.dialogas.com – nuomonių ringas

- » Švietimo aktualijos
- » Straipsnių fragmentai
- » Internetinė apklausa
- » Nuotraukos, nuorodos, komentarai, archyvai
- » Kita naudinga informacija

Jei kiltų klausimų, paskambinkite į redakciją tel. (8 ~ 5) 234 1571 arba parašykite info@dialogas.com – ir gausite visą Jus dominančią informaciją.

Jei nespėjote „Dialogo“ užsiprenumeruoti Lietuvos pašto skyriuose, galite tai padaryti mūsų internetinėje svetainėje www.dialogas.com bet kuriuo metu.

Ačiū, kad prenumeruojate „Dialogą“.